

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดเรื่องมนุษย์เป็นสิ่งที่ถูกถาม และหาคำตอบมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว เรามักจะได้ยินคำถามเกี่ยวกับความเป็นตัวเราเองบ่อยๆ เช่น เราเป็นใครกัน เรามาจากไหน เรามีชีวิตเพื่ออะไร ชีวิตคนเราต้องการอะไร ชีวิตหมายถึงอะไร เป็นต้น และคำตอบของแต่ละคนก็มักจะแตกต่างกันไปตามแต่ความคิดความเชื่อของแต่ละบุคคล เพราะคำถามเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องมนุษย์นั้น ถือว่าเป็นคำถามที่กว้างและยากที่จะนิยามได้แน่นอนตายตัว การที่ต่างคนต่างมองความหมายต่างกันั้นก็เนื่องมาจากว่ามนุษย์แต่ละคนนั้นมีสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ การศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และปัจจัยต่างๆตามแต่ละบุคคลนั้นจะพึงมี ดังนั้นบางคนก็กล่าวว่า มนุษย์คือสัตว์ชนิดหนึ่ง บางคนอาจกล่าวว่ามนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่มีลมหายใจเช่นเดียวกับสัตว์และพืช แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผลมากกว่าสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น

แนวคิดเรื่องมนุษย์ในทัศนะของกลุ่มนักปรัชญาเองต่างก็มีการพูดถึงอย่างกว้างขวาง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ดังนี้

1. การอธิบายแนวคิดเรื่องมนุษย์ตามแบบนักปรัชญากลุ่มจิตนิยม ได้อธิบายว่า มนุษย์เป็นสิ่งที่พระเจ้าหรือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ, สิ่งที่มีพลังอำนาจที่มองไม่เห็นสร้างขึ้น (ในที่นี้ผู้เขียนจะใช้คำว่า “พระเจ้า” เพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจในความหมายที่ตรงกัน) เพราะพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและสร้างสิ่งมีชีวิตทุกอย่างบนโลก แม้แต่ตัวมนุษย์เองก็ตาม พระเจ้าก็เป็นผู้สร้าง ดังนั้น ความหมายและธรรมชาติของมนุษย์จึงเป็นการให้ความสำคัญกับสถานะของวิญญาณมากกว่าร่างกาย ดังนั้น การดำรงอยู่และเป้าหมายการดำรงอยู่ของมนุษย์ จึงให้ความสำคัญกับชีวิตหลังความตาย คือการได้ไปอยู่กับพระเจ้า ส่วนในปรัชญาตะวันออก เช่น ปรัชญาอินเดียเชื่อว่า มนุษย์คือส่วนหนึ่งหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพรหมัน (พระเจ้า) ทำยที่สุดเมื่อตายไป ปรมาตมันที่อาศัยอยู่ที่ร่างกายของสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ก็ตามต่างก็จะกลับไปรวมตัวกับ พรหมัน (พระเจ้า) ดังเดิม
2. การอธิบายแนวคิดเรื่องมนุษย์ตามแบบนักปรัชญากลุ่มสสารนิยมได้อธิบายว่า มนุษย์เป็นเพียงสสารอย่างหนึ่ง ความตายเป็นกระบวนการสิ้นสุดของการดำรงชีวิต ไม่มีพระเจ้าผู้สร้างหรือใครเป็นผู้สร้าง แต่มนุษย์ทุกคนมาจากการผสมของเซลล์ในระบบสืบพันธุ์ไม่มีชีวิตหลังความตาย

ความตายก็คือการสิ้นสุดของชีวิต นอกจากนี้มนุษย์ตามความหมายของกลุ่มวัตถุนิยมหรือสสารนิยมนั้นยังหมายถึงการทำงานตามกลไกของอวัยวะในร่างกายอย่างสัมพันธ์กัน ตัวตนของมนุษย์ก็คือสิ่งที่เราสามารถมองเห็นและจับต้องได้ทางผัสสะ ซึ่งจะต่างไปจากกลุ่มจิตนิยมที่มองว่า มีชีวิตหลังความตาย เราทุกคนมีวิญญาณ การตายไม่ใช่การจบสิ้นทุกอย่าง เพราะเรามีจิตที่สามารถระลึกถึงได้อยู่ บางแนวคิดของจิตนิยมยังมองว่า การตายเป็นแค่การเริ่มต้นเท่านั้น ดังนั้นการดำรงอยู่และเป้าหมายการดำรงอยู่ของมนุษย์ในปรัชญากลุ่มสสารนิยมจึงให้ความสำคัญกับการแสวงหาความสุขในชีวิตปัจจุบัน

จากการอธิบายถึงความหมายของมนุษย์ทั้ง 2 ทศวรรษนั้น นำไปสู่บทสรุปที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การอธิบายความหมายของมนุษย์ตามแบบจิตนิยมนำไปสู่บทสรุปที่ยุ่งยากต่อการพิสูจน์ ในขณะที่การอธิบายความหมายตามแบบสสารนิยมนำไปสู่บทสรุปที่เกิดผลกระทบต่อจินตนาการและความหวังในการดำเนินชีวิต อันเป็นพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ (สิริจิตต์ ปันเงิน, 2542, หน้า 1)

อัลแบร์ กามูส์ (Albert Camus, 1913-1960) นักปรัชญาและนักประพันธ์รางวัลโนเบล กามูส์เป็นชาวฝรั่งเศส เชื้อสายอัลจีเรีย เป็นที่รู้จักและมีอิทธิพลต่อคนรุ่นใหม่อย่างกว้างขวาง และนับเป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ที่สำคัญคนหนึ่งของฝรั่งเศส แม้กามูส์จะไม่ยอมรับว่าตนเป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม เพราะถือว่าตนเองไม่มีความคิดที่เป็นระบบ มีเพียงท่าทีของความคิดที่ไม่พอใจต่อความคิดทางปรัชญาที่เป็นระบบตายตัว แต่กามูส์ก็ยังได้รับสมญานามจากวงการปัญญาชนว่า เป็นนักปรัชญาที่ว่าด้วยความไร้สาระ (Absurdity) (กิรติ บุญเจือ, 2522, หน้า 144) กล่าวคือ กามูส์มองว่าชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไร้สาระ หากความแน่นอนไม่ได้ หรือบางทีก็จำเจอยู่กับสิ่งเดิมๆ เช่น ในนวนิยายเรื่อง “คนนอก” ในตอนหนึ่งว่า การที่ถูกศาลและเพื่อนบ้านตัดสินว่าเป็นคนไม่ดีเพราะไม่ร้องไห้ในงานศพของแม่ ทั้งๆที่ความจริงแล้วการที่ไม่ได้ร้องไห้ในงานศพแม่นั้นก็ไม่ได้แปลว่าคนคนนั้นจะเป็นคนไม่ดี หรือว่าจะเป็น ในความเรียงเชิงปรัชญาเรื่อง “ชะตากรรมของซิเวฟัส” เรื่องการดำเนินชีวิตที่เดินเข้าไปทำงานกลับมานอนหลับ ตอนเข้าไปทำงานใหม่อีกเป็นอย่างเดิมทุกวัน ก็ถือว่าเป็นการดำเนินชีวิตที่ไร้สาระ ซึ่งภาวะในสังคมตะวันตกสมัยนั้นคนต้องทำงานราวกับเครื่องจักร ประกอบกับเป็นภาวะสงคราม ดังนั้นคนจึงต้องเผชิญกับความตายอยู่ทุกวันนั่นเอง

กามูส์ ถ่ายทอดแนวความคิดทางปรัชญา ผ่านทางวรรณกรรม งานเขียน นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร กามูส์ไม่ได้แสดงความคิดทางปรัชญาของเขาออกมาเป็นงานเขียนเกี่ยวกับปรัชญาโดยตรง เพราะเขามีความคิดว่า ปรัชญาที่แน่นอนตายตัวและมีแบบแผนนั้นไม่มี ขนาดตัวกามูส์ยัง

ปฏิเสธความเป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยมที่คนอื่นขนานนามให้เขาเอง แต่อย่างไรก็ตามเขาก็มีความคิดทางปรัชญาที่โดดเด่นและน่าสนใจมากคนหนึ่งที่ถ่ายทอดแนวความคิดผ่านวรรณกรรม

นวนิยายของกามูส์ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจนกระทั่งได้รับรางวัลโนเบล ในปี พ.ศ.2500 คือ นวนิยายเรื่อง “คนนอก” (L'Étranger) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์ ในเรื่องเป็นการดำเนินชีวิตของชายคนหนึ่งที่ใช้ชีวิตตามแบบของตนเองและสะท้อนการดำเนินชีวิตที่แท้จริง นอกจากนี้นวนิยายและบทละครเรื่องอื่นก็มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องมนุษย์ที่มีความน่าสนใจ เช่นเดียวกัน ในนวนิยายเรื่อง ความตายอันแสนสุข (La Mort heureuse) กามูส์ กล่าวถึง การมีความสุข ของมนุษย์คนหนึ่งที่ “ความสุขไม่ใช่เรื่องลำบากแต่อย่างใดเลย เพียงแต่เราจะต้องอดทนเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข ในเกือบทุกกรณี เราต่างใช้ชีวิตหมดไป ด้วยการหาเงิน เมื่อถึงคราวจำเป็นก็ใช้เงินนั้นหาเวลาว่าง คนรวยส่วนใหญ่ไม่นับว่าใส่ใจเรื่องความสุข แต่นั่นไม่ใช่ปัญหา การมีเงินคือการมีเวลา เพราะคนรวยมักจะใช้เงินซื้อเวลาที่จะหาความสุข” เป็นต้น (อัลแบร์ กามูส์, 2549, หน้า 76) หรือ กล่าวถึงการมีชีวิต ของมนุษย์คนหนึ่งที่ “ชีวิตคนคนหนึ่งคน เริ่มจากการเป็นทารก ต้องฝึกเดิน ฝึกพูด แล้วเข้าเรียนตามระบบการศึกษา จบมัธยม ก็สอบเข้ามหาลัย จบแล้วก็หางานทำ หรือเรียนต่อ หาเงินได้จำนวนหนึ่งก็ซื้อรถซื้อบ้าน ถ้าเงินไม่พอก็ไปแต่งงานจะได้ช่วยกันออก มีครอบครัวก็ต้องมีลูก อายุมากก็เข้าวัยเกษียณ ไปอยู่ชนบท ทำไร่ทำสวน เมื่ออายุเข้า 80-90 ปีก็เริ่มเป็นโรค แล้วก็ตายไปในที่สุด จะเห็นว่าหากคิดตามตัวอย่างข้างบนนี้ ก็จะเห็นว่าสาร์ตละแห่งชีวิตนั้น มันช่างไร้เหตุผล ไร้สาระอะไรเช่นนี้ กล่าวคือ จะเรียนไปทำไม จะมีครอบครัวไปทำไม มีเงินทำไม ไปตายที่ชนบททำไม มันก็ต้องจบด้วยความตายอยู่ดี” (“เป็นอยู่คือ ณ โลกของกามูส์”, ม.ป.ป.)

มนุษย์นั้นเมื่อเกิดมา ก็มีได้เกิดมาพร้อมกับสาร์ตละเหล่านี้ หากแต่ถ้าเกิดมาด้วยความว่างเปล่าในจิตใจ สิ่งที่มนุษย์พยายามทำตลอดชีวิตคือ การสรรหากระบวนการคุณค่าที่เขาเชื่อถือแล้วดำเนินรอยตาม สาร์ตละแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเองทั้งสิ้น จึงทำให้กามูส์มองความหมายของมนุษย์ที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดของสองทัศนะที่กล่าวมาข้างต้น แต่ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ไม่ได้เจาะจงจะกล่าวถึง ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) โดยแท้ แต่กล่าวไว้เพื่อให้รู้จักกับแนวคิดในงานเขียนของ กามูส์ให้ได้ ยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินชีวิตและการมองชีวิตของกามูส์ถูกถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมของเขาที่สะท้อนโลกที่แท้จริง เป็นโลกที่ไม่มีสาเหตุ สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นโดยไม่ต้องการเหตุผล นี่คือการแสดงออกของกามูส์ต่อสังคมฝรั่งเศส ซึ่งเป็นสังคมที่ขึ้นชอบการใช้เหตุผล แล้วพยายามหาเหตุผลให้กับทุกสิ่ง ดังจะพบได้จากนวนิยายเรื่อง “คนนอก” เมื่อกล่าวทำไมตัวเอง (เมอโซ) ถึงยิงคนตายที่ชายหาด มีความแค้นใดๆ ก็ไม่ใช่ อยากให้เขาตายก็ไม่ใช่ อากาศร้อนก็ไม่ใช่ เมื่อผู้เสียหายทำท่า

ขยับเข้ามาคล้ายกับจูโจม มือของเมอโซมันก็กระตุกป็นไปเอง เมอโซที่ดำเนินชีวิตตามความต้องการของตนเอง แต่สังคม (ศาลตัดสิน) กลับมองว่ากลายเป็นคนไม่ดี เพราะไม่ร้องไห้ในงานศพแม่ หรือ การไปเคทกับหญิงสาวหลังจากการตายของแม่เพียงไม่กี่วันแสดงถึง ความเป็นคนที่ไม่มีศีลธรรมในสังคม และถูกตัดสินให้ประหารชีวิต แม้ว่าทนายของเมอโซจะขอร้องให้เขาสำนึกผิดแต่เขาก็ปฏิเสธ เขาได้แต่ให้การตามความรู้สึกของตนเองเท่านั้น แต่แท้ที่จริงแล้วหากถามว่า เมอโซปฏิเสธที่จะกระทำตามกฎเกณฑ์อะไรบ้าง คำตอบง่าย ๆ ก็คือ เขาปฏิเสธที่จะพูดโกหก การพูดโกหกมิได้เพียงหมายถึงการพูดไม่จริงเท่านั้น หากรวมไปถึงไม่พูดเกินความจริงด้วย (อำพรธณ โอตระกูล, 2522, หน้า 28)

กามูส์มองว่า สิ่งซึ่งมนุษย์เราล้วนไขว่คว้าภายใต้การเกิดมานั้น ไม่มีอะไรเลยนอกจากความสุข และเสรีภาพ แม้ว่าการดำเนินชีวิตที่ผ่านไปแต่ละวันนั้น จะเป็นวิถีชีวิตเดิมๆที่เป็นสิ่งไร้สาระ แต่การใช้ชีวิตคือการไม่ยอมจำนนต่อสิ่งต่างๆ และไม่ปล่อยให้ตัวเองหมดหวัง ไม่เช่นนั้นชีวิตก็จะอยู่อย่างไร้ความหมาย อย่างไรก็ตามชีวิตที่ไร้ความหมายนั้นเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของมนุษย์ในการแสวงหาความหมายของชีวิต และวิถีทางที่จะดำเนินชีวิตที่มีความหมาย และมีคุณค่านั่นเอง

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดเรื่องมนุษย์ในทัศนะของกามูส์มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยจะวิเคราะห์ ผ่านผลงานของกามูส์ ในประเด็นเรื่อง ธรรมชาติของมนุษย์, การดำรงอยู่ของมนุษย์ และเป้าหมายการดำรงอยู่ของมนุษย์ เพื่อเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับมนุษย์ในการเข้าใจดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและมีความหมาย

1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องมนุษย์

1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์

คำว่า “มนุษย์” มาจากภาษาสันสกฤต คำว่า มนะ หรือ มโน ซึ่งแปลจากคำว่าใจ เมื่อนำไปสนธิ กับคำว่า อุษยะ ซึ่งแปลว่าสูง จะได้คำว่า มนะ+อุษยะ = มนุษย์ ดังนั้น เมื่อแปลความหมายของคำว่า “มนุษย์” จึงแปลว่า ผู้มีใจสูง

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายคำว่า “มนุษย์” หมายถึง “ผู้มีใจสูง ได้แก่ ผู้มีมนุษยธรรม เช่น เมตตา กรุณา เป็นต้น สัตว์ที่รู้จักคิดเหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง, (พระธรรมปิฎก, 2546, หน้า 180)

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า “มนุษย์” ไว้ว่า “มนุษย์ คือสัตว์ไม่รู้จักใช้เหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง, คน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549, หน้า 832)

จ้านง ทองประเสริฐ (2542) ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การนิยามความหมายคำ ในพจนานุกรมนั้นคือ การจำกัดความตามตรรกศาสตร์ กล่าวคือ คำว่า “มนุษย์” หมายถึง สัตว์ที่ รู้จักใช้เหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง, คน ในความหมายนี้ก็เนื่องมาจาก มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียว เท่านั้นที่สอนให้รู้จักใช้เหตุผลได้มีเหตุผล จนกระทั่งสามารถเอาชนะธรรมชาติทางด้านวัตถุ เช่น ความดิ่งคูดของโลกร และธรรมชาติทางจิตใจ คือ กิเลสได้ ส่วนสัตว์อื่นนั้นทำไม่ได้

ในทางพระพุทธศาสนาเห็นว่าโดยธรรมชาตินั้น มนุษย์ไม่มีตัวตนที่ถาวร (No-self) มนุษย์เป็นสังขตธรรม คือสิ่งที่ปรุงแต่งอันเกิดจากการประชุมของธาตุต่างๆตามเหตุปัจจัย และต้อง ตกอยู่ในอำนาจของไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง (อนิจจัง) ไม่คงทน ต้องเปลี่ยนแปลงไป (ทุกขัง) ไม่ใช่ สิ่งที่มีความเป็นตัวตนคงอยู่เป็นรูปวัตถุแน่นอนตลอดอนันตร (อนัตตา) (จารุณี วงศ์ละคร, 2545, หน้า 72) และในพระสูตรต้นปิฎกได้แบ่งองค์ประกอบของมนุษย์ออกเป็น 5 ส่วน เรียกว่า เบญจขันธ์ แปลว่า องค์ประกอบ ได้แก่

1. รูปขันธ์ คือส่วนที่เป็นรูปธรรมทั้งหมด ทั้งร่างกายและพฤติกรรมของร่างกาย สสาร และพลังงาน วัตถุและคุณสมบัติของวัตถุ
2. เวทนาขันธ์ คือ ความรู้สึก สุข ทุกข์ หรือเฉยๆ ซึ่งเกิดจากประสาทสัมผัส หรือ ผัสสะ ทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย รวมถึงใจ
3. สัญญา คือ การกำหนด จำได้หมายรู้ การกำหนดรู้อาการ เหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมาจากประสบการณ์ อันเป็นเหตุให้จำอารมณ์นั้นได้
4. สังขาร คือ องค์ประกอบ หรือคุณสมบัติต่างๆของจิต มีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งแต่งจิต ให้ดี ชั่ว เป็นกลางๆ ปรุงแต่งความคิดในใจ การแสดงออกทางกาย วาจา ให้เป็นไปด้วยกันรวม เรียกว่า เครื่องปรุงแต่งจิต หรือ เครื่องปรุงของกรรม
5. วิญญาณ คือ การรู้แจ้ง ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 และทางใจ ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัสทางกาย และการรู้อารมณ์ทางใจ

ทั้งนี้พุทธศาสนายังมองว่า มนุษย์นั้นมีแรงขับเคลื่อน (Dynamic) ในตนเองคือ สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ จาก ปุถุชน เป็น อริยบุคคล มนุษย์มีเสรีภาพที่จะพัฒนาตนเองได้ ด้วยการ ลด ละ ความยึดมั่นถือมั่นที่มีอยู่ในตัว ออกไป เพราะตัวตนของมนุษย์ไม่ใช่สิ่งจริงแท้ ไม่ได้มีอยู่มาก่อน และไม่มีอำนาจใดมาคอยกำกับชีวิตของมนุษย์ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงมีอิสรภาพเต็มที่ในการสร้างคุณค่าและความหมายให้กับตัวเอง (นาถนัลดา ชื่นแสงเนตร์, 2550, หน้า 32)

วิทย์ วิศทเวทย์ กล่าวไว้ในปรัชญาทั่วไปว่า มนุษย์ตระหนักถึงความหมายและธรรมชาติของการมีชีวิตมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยสมัยที่มนุษย์ยังชีพแบบโบราณ และอยู่กันแบบชนเผ่า มนุษย์ยังไม่สามารถแยกตัวตนออกมาจากมนุษย์คนอื่นๆ ได้ แต่ในยุคต่อมา เมื่อมนุษย์เริ่มสร้างสมกระบวนการทางความรู้อย่างเป็นระบบ มนุษย์จึงเริ่มแยกตัวออกจากสิ่งต่างๆ มนุษย์พยายามแสวงหาคำตอบที่แท้จริงว่าชีวิตคืออะไร โดยใช้ทั้ง วิธีการทางตรรกะ และประสบการณ์ จนกระทั่งก่อให้เกิดเป็นแนวคิดทางปรัชญาในระบบต่างๆ คือ แนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาจิตนิยมและแนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาสารนิยม

ในปรัชญายุคกรีกมีนักปรัชญาคนสำคัญมากมาย ที่พยายามจะหาความหมายของความ เป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น โสกราตีส, เพลโต และอริสโตเติล โดยที่ เพลโตได้มองว่า มนุษย์หมายถึง สิ่งที่คัดลอก (Copy) มาจากแบบหรือ Form เราจะเห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีรูปร่างและหน้าตาที่ไม่เหมือนกัน หากแต่อาจมีความคล้ายคลึงกันบ้างและมีอวัยวะและลักษณะที่ทำให้รับรู้ได้ว่าเป็นมนุษย์ ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นการถอดออกมาจากแบบที่เป็นมนุษย์ในโลกของแบบ ดังนั้นมนุษย์เรา จึงไม่ใช่สิ่งที่สมบูรณ์แบบ เพราะมนุษย์ไม่ใช่สิ่งสากลเหมือนแบบของมนุษย์ในโลกของแบบ และแบบนั้นมีลักษณะที่เป็นจริงแบบวัตถุวิสัย หรือปรนัย (Objective) นั่นเองแต่ ความหมายของมนุษย์ ตามความคิดของอริสโตเติลนั้น มนุษย์ก็หมายถึงมนุษย์ ไม่มีแบบในโลกที่เป็น ปรนัย เราก็คือเรา, ม้าตัวนี้ก็หมายถึงม้าตัวนี้ ไม่ได้เป็นม้าที่ไม่สมบูรณ์ เท่าม้าในโลกของแบบ มนุษย์ทุกคนมีความหมายของตัวเอง เป็นสิ่งที่มองเห็นและสัมผัสได้ จะเห็นว่าการมองความหมายของมนุษย์ที่แตกต่างกันของนักปรัชญาทั้ง 2 ท่านทำให้มีคนที่กล่าวไว้ว่า ปรัชญาของเพลโตอยู่บนฟ้า แต่ปรัชญาของอริสโตเติลนั้นอยู่บนโลกปัจจุบัน

หรือจะเปรียบเทียบความหมายของมนุษย์แบบแนวคิดจิตนิยมก็เปรียบเทียบได้ว่า มนุษย์ใน ความหมายของจิตนิยมนั้น คือ จิตวิญญาณ กล่าวคือ มนุษย์ไม่ได้มีแต่เพียงร่างกายที่เป็นสสาร ที่จับต้องได้เท่านั้น แต่มนุษย์ยังมีสิ่งที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความอยาก ความต้องการ สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ทำให้ร่างกายของเราเคลื่อนไหวไปตามความต้องการของเรา ถ้าเราประสงค์จะอยู่บ้านเราก็คืออยู่บ้าน ถ้าเราอยากกินอะไรหรือไม่กินอะไร เราก็มีสติธิ์ในการที่จะเลือกโดยการตัดสินใจของเรา สิ่งนี้จึง เรียกว่า จิต (Mind) หรือ วิญญาณ (Soul) เป็นสิ่งที่เหนือสสาร เป็นความจริงอันหนึ่งของมนุษย์ นอกเหนือไปจากร่างกาย เป็นตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงแตกต่างจากก้อนหิน ที่มีสสารเหมือนกัน แต่ก้อนหินไม่มี จิตหรือวิญญาณ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2539, หน้า 55-61)

ส่วน บุนด์ นิลเกษ ได้กล่าวถึง ธรรมชาติมนุษย์ตามแบบธรรมชาตินิยม หรือสสารนิยมว่า แนวคิดแบบสสารนิยมนี้เชื่อว่าชีวิตประกอบด้วยพลังทางฟิสิกส์และเคมี นอกจากนี้ยังถือว่า จิตหรือวิญญาณไม่มีความหมายแต่เป็นเพียงปรากฏการณ์ เนื่องจากมนุษย์มีความสำนึกรู้ได้จาก

ทำงานของสมองเท่านั้น อนึ่ง แนวคิดนี้ยังได้เน้นถึงความสำคัญของกฎธรรมชาติ กฎของเหตุผล พลังงาน ความเคลื่อนไหวของสิ่งต่างๆที่อธิบายด้วยกฎทางฟิสิกส์และเคมีเป็นหลัก เนื่องจากสสารนิยมตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ความจริงแท้หรือสิ่งสูงสุดนั้น เป็นสสารหรือวัตถุ และ สิ่งต่างๆที่เรารับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ล้วนเป็นสสารทั้งสิ้น ร่างกายและจิตวิญญาณของมนุษย์ก็เป็น สสาร ความหมายของมนุษย์ในความคิดแบบนี้จึงตรงกันข้ามกับแบบจิตนิยม ที่เชื่อว่ามีจิต วิญญาณ ที่มีความสำคัญกว่าร่างกายที่เป็นสสาร แต่กลุ่มสสารนิยม เห็นว่าทั้งร่างกายและจิตวิญญาณ ต่างก็เป็นสสารด้วยกันทั้งสิ้น เพียงแต่ ต่างกันตรงที่ว่าร่างกายเป็นสสารที่หยาบ แต่จิตวิญญาณละเอียด สุขุมกว่า เท่านั้น ดังนั้นจิตวิญญาณจึง มีการแตกดับเช่นเดียวกับสสารอื่นๆ (บุญย นิลเกษ, 2525, หน้า 93)

รวมถึง วรรณวิสาข์ ไชโย ก็ได้กล่าวถึง การมองมนุษย์ของ ฌอง ปอล ซาร์ตร์ ว่า ใน สายตา ของซาร์ตร์ มนุษย์ไม่มีแก่นสารตายตัว ตรงกันข้ามกับคริสต์ศาสนาที่เชื่อว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและมนุษย์ ก่อนจะลงมือสร้างมนุษย์ ภาพและลักษณะของมนุษย์จะอยู่ในใจของพระเจ้า เพราะฉะนั้น คริสตชนจึงเชื่อว่า มนุษย์มีแก่นสาร และแก่นสารนี้ มนุษย์ทุกคนมีเหมือนกัน เพราะสร้างจากแบบเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ แก่นสารของมนุษย์จึงเป็นแก่นสารที่มาก่อนชีวิต แต่สำหรับ ซาร์ตร์ชีวิตมาก่อนแก่นสาร ไม่มีใครมีแก่นสารที่ตายตัว มนุษย์สร้างตัวเอง มนุษย์เป็นผลผลิตของการกระทำ มนุษย์สร้างธรรมชาติของตน เขาสร้างแก่นสารของเขาเอง เขาเป็นสิ่งที่เขาทำไม่ใช่เขาทำในสิ่งที่เขาเป็น มนุษย์มิใช่จะอะไรอื่นนอกจากผลผลิตที่เขาสร้างให้กับตัวเอง ฉะนั้นในเมื่อ มนุษย์มีอยู่ก่อน แล้วค่อยสร้างแก่นสารของตนเองขึ้นมาโดยปราศจากแผนสากลของมนุษย์ หรือ ธรรมชาติของมนุษย์ที่กำหนดแล้ว มนุษย์จึงเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ ฉะนั้นมนุษย์คือ เสรีภาพ (วรรณวิสาข์ ไชโย, 2552, หน้า 70)

นอกจากนี้ สฤณี อาชวานันทกุล ได้กล่าวถึงมนุษย์ในสุนิยมของ เอพิคิวรัส ไว้ว่า เอพิคิวรัส (Epicurus) นักปรัชญาชาวกรีกโบราณ คิดและเขียนเรื่องนี้ไว้อย่างลึกซึ้งเมื่อกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ในฐานะบิดาแห่งแนวคิด “สุนิยม” คนแรก ๆ ของโลก แต่น่าเสียดายที่ปรัชญาของเขาถูกตัดทอนจนเหลือเพียงมิติที่ฉาบฉวยในปัจจุบัน มีหน้าซ้ำคนจำนวนน้อยที่รู้จักชื่อเขาก็มักจะเข้าใจผิดว่า เอพิคิวรัสสนับสนุนเฉพาะความสุขราคาแพง ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรู ๆ ที่พักตากอากาศแพง ๆ ฯลฯ ชนิดที่คนไม่รวยจริงคงไม่มีโอกาสได้สัมผัส เอพิคิวรัสบอกว่า “ความสุข” ที่ดีที่สุดและยั่งยืนที่สุดสำหรับมนุษย์ คือการมี “ความต้องการตามธรรมชาติที่จำเป็น” (Natural and Necessary) พร้อมมูล ซึ่งประกอบด้วย ปัจเจกสี่ มิตรสหาย เสรีภาพ และความคิดอ่าน (Wisdom) ซึ่งส่วนใหญ่เป็น “ความต้องการทางใจ” ที่ไม่ต้องใช้เงินซื้อ ต่างจาก “ความต้องการตามธรรมชาติที่ไม่จำเป็น” (Natural but Unnecessary) ซึ่งส่วนใหญ่เป็น “ความต้องการทางวัตถุ” เช่น บ้านหลังใหญ่ คนรับใช้

งานเลี้ยงหรูหรา ฯลฯ ส่วน “ความต้องการที่ทั้งไม่เป็นธรรมชาติและไม่จำเป็น” (Unnatural and Unnecessary) ในกระบวนทัศน์ของเอพิคิวรัสนั้น ส่วนใหญ่เป็นกิเลสที่เป็นนามธรรม อาทิเช่น ชื่อเสียง, อำนาจ, ฯลฯ ดังนั้นเราจึงอาจสรุปปรัชญาความสุขของเอพิคิวรัสได้ว่า “การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ” (Moderate Life) ท่ามกลางเหล่ามิตรสหายที่เสวนากันด้วยปัญญาอย่างสม่ำเสมอ เท่านั้นที่จะนำไปสู่ความสุขอันยั่งยืนตลอดอายุขัยอันแสนสั้นของมนุษย์ (สฤณี อาชวานันทกุล, 2552, หน้า 162)

ลือชา กิจบำรุง ก็ได้กล่าวถึง มนุษย์ในทัศนะของเสกสรร ประเสริฐกุล พบว่าเสกสรร มีความคิดเรื่องมนุษย์สอดคล้องกับพุทธศาสนาและปรัชญาอัตถิภาวนิยมในประเด็นที่ว่าด้วย ธรรมชาติของมนุษย์ว่า ประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานสองส่วน คือ ร่างกายที่เป็นธรรมชาติภายนอก และจิตที่เป็นธรรมชาติภายใน ซึ่งจิตมีลักษณะว่างเปล่า ไร้แก่นสารไม่ได้ถูกกำหนดคุณค่าใดๆมาก่อน มนุษย์จึงมีเสรีภาพที่จะสร้างความหมายให้กับการมีชีวิตโดยการเลือกความหมายให้กับ ธรรมชาติภายในตนเอง และในเรื่องเป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ เสกสรรเห็นว่ามนุษย์ไม่มี เสรีภาพที่สมบูรณ์แบบ เนื่องจากว่ามนุษย์มีกิเลส การมีเสรีภาพสมบูรณ์ จึงไม่ช่วยให้มนุษย์พบ ความสุขอย่างแท้จริง เป้าหมายของมนุษย์จึงอยู่ที่การใช้ชีวิตอย่างเข้าใจความเป็นสิ่งปรุงแต่งของ ตัวตน หรืออัตตาโดยไม่ยึดมั่นถือมั่น เพื่อนำไปสู่การเห็นคุณค่าของชีวิตอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ความคิดของพุทธศาสนา (ลือชา กิจบำรุง, 2547, หน้า 76)

ไรรต์น จตุรภัทรพร ยังได้กล่าวถึงมนุษย์ในทัศนะของปรัชญามนุษยนิยมใหม่ ใน ทัศนะของแนวคิดพื้นฐานว่า ปรัชญามนุษยนิยมใหม่ (Neo-Humanism) เป็นแนวคิดใหม่ที่เป็น พื้นฐานในการสร้างมนุษย์แบบใหม่ แก่ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น ธรรมชาติแวดล้อมที่ เรียกว่า โลกธรรมชาติและสังคมของมนุษย์ที่เรียกว่าโลกมนุษย์ อันจะนำมาซึ่งความยุติธรรม ความ เสมอภาค และความสันติสุขแก่มนุษยชาติ สรรพสิ่งทั้งมวลโดยรวม มนุษยนิยมใหม่เป็นแนวคิดที่ ได้รับการยอมรับและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างกว้างขวาง ทั้งยุโรป และเอเชีย เพราะเป็นการ ให้ความหมายของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากความหมายเดิมในอดีตที่มองว่ามนุษย์มีศูนย์กลางอยู่ ที่ตนเองเท่านั้น แต่มนุษยนิยมใหม่เป็นการขยายขอบเขตของความรัก ความเคารพในสิทธิของ มนุษย์ที่เคยผูกขาดเฉพาะเพื่อมนุษย์ ไปสู่ชีวิตและการสร้างสรรค์ทั้งมวลในโลกและจักรวาล ได้แก่ ผองสัตว์ พืชพันธุ์ และสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ โดยเปรียบเทียบเป็นครอบครัวใหญ่เดียวกัน เป็นมุมมอง ส่วนรวมของจักรวาล (Holistic View of Universe) และมีความเชื่อพื้นฐานว่าทุกสิ่งทุกอย่างใน จักรวาลมีจุดเริ่มต้นมาจากสิ่งเดียวกัน ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างจึงมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันแยกออกจากกันไม่ได้อย่างเด็ดขาด

มนุษย์นิยมใหม่มองทุกสรรพสิ่งในโลกด้วยความรู้สึกแห่งมิตรไมตรี และความรัก มีเป้าหมายคือ การถ่ายทอดความรู้สึกที่สวยงาม เต็มไปด้วยความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ถึงเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง พิจารณาระบบสังคมใหม่ ยกระดับของมนุษย์ สัตว์ พืชสิ่งมีชีวิตจิตใจเป็นสมบัติล้ำค่าของโลกเท่าเทียมเสมอกัน เพราะถ้าเห็นว่าชีวิตมนุษย์มีคุณค่ามีความหมายชีวิตอื่นก็มีคุณค่ามีความหมายเช่นกัน ดังนั้นการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ไม่อาจนับเพียงเฉพาะมนุษย์ในยุคปัจจุบันแต่ยังต้องหมายรวมถึงเพื่อนมนุษย์และสิ่งต่างๆ ในระบบนิเวศตามธรรมชาติของโลก และจักรวาลในเวลาแห่งอนาคตอีกด้วย โดยมีแนวคิดแห่งการปกป้องรักษาสภาพนิเวศเพื่อผลประโยชน์ในการปกป้องชีวิตมนุษย์และทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติของมนุษย์

หลักเกณฑ์สำคัญของมนุษย์นิยมใหม่แสดงความหมายและคุณค่าของมนุษย์ว่ามนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบต่ออนาคตของมนุษย์เองและมนุษยชาติโดยรวม มนุษย์มีหน้าที่ต้องสร้างอนาคตของมนุษย์เอง มนุษย์ต้องพยายามปรับปรุงสังคมและโลกเพื่อตนเองในปัจจุบันและเพื่อชนรุ่นใหม่ในอนาคตบนพื้นฐานของคุณค่าแนวคิดที่เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ในการสร้างสรรค์แห่งตนและความสามารถในการสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนในหมู่มนุษยชาติ ความสามารถนำพามนุษย์ให้รวมกัน ในขณะที่เดียวกันก็เคารพความหลากหลายของบุคคล อาทิภาษาในท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น และขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละชุมชนสังคม

ฐานะของมนุษย์ในทัศนะปรัชญามนุษย์นิยมใหม่คือ

1. มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและเป็นตัวธรรมชาติเองด้วย มนุษย์แต่ละคนหรือปัจเจกคือการแสดงฐานะที่เป็นมรรควิถีแห่งสากล
2. ชีวิตมนุษย์เป็นแหล่งที่เรียนรู้จักรวาล ปราศจากชีวิตแล้วความงดงามของจักรวาลจะไม่มีสื่อที่รับได้ ดังนั้นชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องสงวนทำนุบำรุงให้ดีที่สุด มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่สุด เพราะมนุษย์มีสำนึกรับรู้ หรือ มโนส ทำให้มนุษย์อยู่ในฐานะที่เหนือกว่าสรรพสัตว์และสรรพสิ่งทั้งหลาย มนุษย์สามารถแยกความดีและความเลวได้
3. ในฐานะ ศักยภาพของมนุษย์ เพื่อดำเนินสู่ภาวะอุดมคติแห่งอิสรภาพอันเนื่องมาจากมนุษย์ เป็นผลของการสร้างสรรค์ของพระเจ้า หรือสิ่งสากลสูงสุด มนุษย์มีสิ่งสากลสูงสุดเป็นบรรพบุรุษ เป็นผู้ให้กำเนิด ดังนั้นมนุษย์จึงมีสถานะสูงสุด ดำรงอยู่ในตัวตนของมนุษย์เอง และมนุษย์มีความเท่าเทียมเสมอเหมือนกัน ในอีกนัยหนึ่ง การถ่ายทอดจากจิตสากลสู่จิตมนุษย์นั้น เมื่อมนุษย์มีศรัทธาในพระเจ้า ก็เท่ากับมนุษย์มีศรัทธา ในตัวเองเช่นเดียวกัน (ใจรัตน์ จตุรภัทรพร, 2541, หน้า 82-83)

ส่วนโสภณ ศรีกฤษดาพร ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกายและจิตในพุทธปรัชญาว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาอเทวนิยม มีความเชื่อว่า มนุษย์เกิดจากเหตุ

ปัจจัย อาศัยปัจจัยเกิดขึ้น และไม่มีอะไรเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ไม่มีเทพเจ้าองค์ไหนสร้างขึ้นมา ทุกอย่างเกิดมาเพราะมีเหตุ เมื่อมีเหตุก็ต้องมีผล จะมีเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งไม่ได้ เหตุส่งมาเป็นผล แล้วผลของเหตุดังกล่าวก็จะกลายเป็นเหตุให้เกิดผลใหม่อีกต่อไป และขณะเดียวกันก็จะเกี่ยวพันกับเหตุที่มันเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ฉะนั้น เมื่อขาดปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ชีวิตจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีเที่ยงแท้ ดังนั้น พุทธศาสนาเห็นว่าโดยธรรมชาติแล้วนั้น มนุษย์ไม่มีตัวตน (No-Self) มนุษย์เป็นสิ่งสังขตธรรม คือ เป็นสิ่งปรุงแต่งอันเกิดจากการประชุมของธาตุต่างๆ ตามเหตุตามปัจจัย และต้องตกอยู่ในอำนาจของไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ไม่คงทน ต้องเปลี่ยนแปลงไป (ทุกขัง) มิใช่สิ่งมีความเป็นตัวตนคงอยู่เป็นรูปวัตถุอื่นๆ ตลอดนิรันดร (อนัตตา) พุทธศาสนามองว่าธรรมชาติของชีวิตมนุษย์นั้นทั้งการเกิดและการตายนั้น ที่แท้จริงเป็นเพียงกระบวนการล้วนๆ เป็นอยู่เพราะการรวมตัวเข้ากันของเหตุปัจจัย ไม่มีใครสร้างขึ้น หรือเกิดขึ้นจากการคลบ้นดาลของใคร ไม่มีความเป็นตัวตนเรา เขา ซึ่งเป็นการมองความจริง ในขั้นปรมัตถ์ หรือความจริงขั้นสูง

ในอัครัญญสูตรพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเรื่องการกำเนิดโลกและมนุษย์ไว้ว่า เมื่อจักรวาลเกิดขึ้นมาใหม่ๆ โลกยังปกคลุมไปด้วยความมืด ไม่มีดวงอาทิตย์ ไม่มีดวงจันทร์ มีแต่ความหนาวเย็น เต็มไปด้วยน้ำ ครั้นกาลเวลาผ่านไปได้เกิดง้วนดินลอยเป็นฝ้ายอยู่บนผิวน้ำ มีลักษณะคล้ายเนยใส มีกลิ่นหอมรสอร่อยจืดจาง มีง้วนดินขึ้นมา เกิดมีพืชชนิดแรกคือ บัวพวยการณขึ้นมา กลิ่นง้วนดินนั้นหอม ไปถึงสวรรค์ ทำให้เหล่าบรรดาอภิสรรพพรหมเกิดความอยากจึงพากันเหาะลงมากิน ทำให้ร่างกายที่เคยมีความโปร่งเบาบางเริ่มมีความหนาขึ้น ฤทธิ์ที่มีอยู่ก็ค่อยๆ ลดลงจนไม่สามารถจะเหาะกลับได้ หลังจากกลับใหม่ได้เริ่มขึ้น บุญบาปที่เคยทำไว้แต่อดีตเริ่มให้ผล คนที่มักโกรธก็มีผิวพรรณหนากระด้าง ผิดกับคนที่มักไม่โกรธที่มีผิวพรรณผ่องใสกว่า เมื่อง้วนดินหมดสภาพลงได้เกิดกระบิดิน เครือดิน และพืชตระกูลข้าวขึ้นมาตามลำดับ หลังจากที่มนุษย์ได้นำข้าวมาเป็นอาหาร จึงทำให้อวัยวะต่างๆ เริ่มปรากฏ เพศหญิง เพศชายขึ้นมา ทำให้มีการสมสู่กันเป็นมนุษย์ขึ้นมา

ในมหาตณหาสัชยสูตร ได้กล่าวถึงการจะมาก่อเกิดเป็นมนุษย์ในครรภ์มารดาได้นั้น จะต้องมียุงประกอบ 3 อย่างด้วยกัน คือ 1. บิดามารดาอยู่ร่วมกัน 2. มารดามีประจำเดือน 3. มีอาโปปาดิกะ (สัตว์จุติ) มาถือกำเนิด ถ้าครบทั้ง 3 นี้การตั้งครรภ์ก็จะบังเกิดขึ้น

พุทธศาสนา มีทัศนะว่า ร่างกายเป็นสิ่งไม่เที่ยง มนุษย์เมื่อตายแล้วก็ตายเพียงร่างกายเท่านั้น แต่จิตหรือวิญญาณเป็นอมตะ หมายถึงเป็นกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวเนื่องกันตลอดเวลา ฉะนั้นวิญญาณในพุทธศาสนามีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งอดีตและปัจจุบัน พุทธศาสนาเห็นว่า องค์ประกอบของมนุษย์ประกอบด้วยกายและจิต เพียงแต่พุทธปรัชญาจะไม่ได้พยายามหาคำตอบเบ็ดเสร็จมาตอบคำถามที่ว่า จิตและกายเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร จิตและกายอยู่รวมกันหรือแยกกัน เมื่อตายไปแล้วจิตยังดำรงอยู่หรือไม่ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าพุทธศาสนาไม่ได้

ตอบคำถามเหล่านี้ แต่พุทธศาสนาตอบคำถามเหล่านี้ตามเหตุตามปัจจัย คือถ้าเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดมีก็จะเกิด ถ้าเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดต่อไปไม่มีก็จะไม่เกิด หมายความว่าจิตและกายของมนุษย์เกิดขึ้นดำรงอยู่ และดับไปโดยเหตุปัจจัย โดยหาได้มีตัวตนที่แท้จริงไม่ (โศภณ ศรีภคณาพร, 2527, หน้า 14)

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์

สุพิชชา ศรีหงส์ กล่าวถึงการศึกษาเรื่องมนุษย์จากภาพยนตร์ของอาคิระ คูโรซาวา ว่า ต้องการศึกษากันทั้งหมด 3 ประเด็นคือ มนุษย์คืออะไร, มนุษย์เป็นอย่างไร และ มนุษย์ควรดำรงอยู่อย่างไร ในประเด็นแรกมนุษย์คืออะไรนั้น มนุษย์ก็คือตัวเอง เนื่องจากภาพยนตร์ของ อาคิระ คูโรวานั้น มนุษย์มีสถานะเป็นกลางๆ สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับการเลือกของมนุษย์ ส่วนประเด็นที่ว่า มนุษย์เป็นอย่างไรนั้น จะเห็นว่า มนุษย์มีอิสระที่เต็มที่ในการตัดสินใจที่จะกระทำการสิ่งใดตามที่ตนเลือก โดยไม่ขึ้นอยู่กับสถานะแวดล้อมและปัจจัยภายนอก แต่ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับผลแห่งการกระทำของตน ส่วนประเด็นสุดท้ายที่ว่า มนุษย์ควรดำรงอยู่อย่างไรนั้น พบว่า อาคิระคูโรซาวา ให้ความสำคัญกับการค้นพบคุณค่าและความหมายในชีวิตของแต่ละคน ในการค้นพบคุณค่าและความหมายแห่งชีวิตนั้น มนุษย์ต้องมีการเรียนรู้และแสวงหาคู่คุณค่าของตนด้วยตนเอง และต้องผ่านอุปสรรคความยากลำบากก่อนถึงการค้นพบนั้น เป้าหมายของมนุษย์จึงอยู่ที่การค้นพบตัวเอง เพื่อบรรลุความเป็นยอดคน (สุพิชชา ศรีหงส์, 2545, หน้า 84) นอกจากนี้ นครินทร์ กลั่นนุศย์ ยังกล่าวถึงการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์ในนวนิยายของคอสมโตเยฟสกีที่สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องจิตในพุทธปรัชญา ว่า มนุษย์มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือร่างกาย และจิตวิญญาณที่สัมพันธ์กับ พระเจ้า เพราะ พระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ให้มีลักษณะเหมือนกับพระองค์ มนุษย์จึงมีเสรีภาพเหมือนที่ พระเจ้ามี แต่เสรีภาพของมนุษย์ที่ได้รับจากพระเจ้า ถูกแปลความหมายเป็นเสรีภาพที่มนุษย์จะทำอะไรก็ได้ มันเป็นสาเหตุของความทุกข์ทรมานในจิตวิญญาณของมนุษย์ยุคใหม่ นั่นเป็นเพราะแท้จริงแล้วมนุษย์มีธรรมชาติที่ชั่วร้าย จากบาปกำเนิดของมนุษย์

มนุษย์แสวงหาความหมายให้กับตัวของเขาเองผ่านความคิดที่เขายึดถืออยู่ ด้วยแนวคิดของลัทธิมนุษยนิยม ซึ่งเป็นผลพวงของยุคแสงสว่างทางปัญญา จึงทำให้มนุษย์ในยุคสมัยของคอสมโตเยฟสกีอยู่ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดต่างๆ โดยเฉพาะแนวคิดของฌ็อง-ฌัก รูสโซ ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับ “เหตุผลและความจำเป็น” ของมนุษย์คือสิ่งสำคัญที่สุด และ “ธรรมชาติของมนุษย์ดี” ทำให้มนุษย์ยังผยองในตนเอง ประหนึ่งว่าตนคือพระเจ้า แนวคิดนี้ทำให้เกิด “ลัทธิ” ขึ้นมามากมาย และแนวคิดของลัทธิต่างๆ ก็ได้ท่วมทับตัวตนของมนุษย์ ส่วนคุณลักษณะของมนุษย์นั้น มนุษย์

แสดงออกตามความคิดที่เขายึดถืออยู่เช่นกัน แต่การเลือกปฏิบัติตามความเชื่อของยุคสมัยใหม่ เช่น ความคิดที่ว่าตนสามารถทำอะไรก็ได้ หรือความคิดแบบนโปเลียน ทำให้มนุษย์ปฏิบัติตนอยู่เหนือกฎทั้งปวง และปฏิเสธที่จะรักในมนุษยชาติยิ่งมนุษย์ยึดติดกับเหตุผลและความคิดที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์ดีเพียงไร จิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ ถูกแบ่งแยก ในขณะที่เดียวกันความคิดที่ปฏิเสธเหตุผล กฎเกณฑ์ทั้งปวงและดำเนินชีวิตตามอารมณ์ และแรงปรารถนาของตน ดังคนใต้ถุนสังคม ก็มีผลลัพธ์ของการสูญสิ้นของตัวตน การแสดงออกของมนุษย์ได้เผยสิ่งที่อยู่ภายในตัวเขาผ่านบุคลิกภาพของแต่ละคน ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องสัมพันธ์กับ แนวคิดเรื่องจิตในพุทธปรัชญา ตัวละครในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี ก็แสดงบุคลิกภาพในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ราคะจิต โทสะจิต โมหะจิต ศรัทธาจิต พุทธิจิตและวิตกจิต แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล

มนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี ทั้งหมดต้องเผชิญโศกนาฏกรรมในชีวิต มันเป็นชะตากรรมที่พวกเขาต้องพบเจอ เพื่อยกระดับจิตวิญญาณของตัวเอง แต่มีเพียงตัวละครเพียงไม่กี่ตัวที่สามารถผ่านบททดสอบทางจิตวิญญาณว่าจะเลือกความดี หรือความชั่วอันเป็นสาเหตุแห่งการลงทัณฑ์และความทุกข์ทรมานในจิตใจของมนุษย์ คอสโตเยฟสกีได้สร้างตัวละครที่ถือเป็นแบบอย่างในการผ่านพ้นชะตากรรมดังกล่าว เขาคือ อโลซา คารามาซอฟ ผู้มีความรักและศรัทธาในพระเจ้า ตลอดจนรักในมวลมนุษยชาติผ่านความรักในพระผู้เป็นเจ้า เขาคือคนที่สามารถผสานบุคลิกภาพภายในและภายนอกได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน และเป็นหลักฐานที่แสดงว่า มนุษย์สามารถนำตนเองให้ผ่านพ้นชะตากรรมของเขาในโลกนี้เพื่อก้าวสู่อาณาจักรของพระเจ้า ความเป็นมนุษย์แบบอโลซาจึงถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี (นครินทร์ กลั่นบุศย์, 2552, หน้า 173)

รวมถึง ศศิกร ลิขิตวงศ์ตรีศรี ที่กล่าวถึง แนวคิดเรื่องชีวิตของฟรีดริช ชอปป์ คาปรัวว่า แนวคิดของ ฟรีดริช ชอปป์ คาปรัวปฏิเสธโลกทัศน์จักรกลนิยม และคตินิยมลดทอน ซึ่งรับรู้ความเป็นจริงอย่างแยกส่วน และมองว่าชีวิตเป็นเครื่องจักร โดยเสนอให้ปรับเปลี่ยนกระบวนการรับรู้ความจริงที่มีชีวิตเป็นศูนย์กลาง คาปรัวรวบรวมความรู้เรื่องชีวิตจากปรัชญา ศาสนา วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสังเคราะห์ทฤษฎีเครือข่ายแห่งชีวิตบนพื้นฐานความเป็นองค์รวม อธิบายว่าชีวิตมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเป็นข่ายใย เครือข่ายแห่งชีวิตเป็นการผสมผสานความรู้ เข้ากับแนวคิดเรื่องศาสนา และจิตวิญญาณ อย่างบูรณาการ คาปรัวนิยามความหมายของชีวิต ด้วยการอธิบายคุณลักษณะว่า “ชีวิตเป็นเช่นไร” ซึ่งสรุปได้ว่า ชีวิตมีคุณลักษณะในการสร้างตัวเอง จัดระเบียบตัวเอง และมีความสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะเป็นเครือข่าย ชีวิตมีจุดมุ่งหมายของตัวเองแต่อยู่ภายใต้เหตุปัจจัยเกี่ยวพัน จากสิ่งแวดล้อมหรือกฎธรรมชาติ และให้คุณค่ากับการถนอมรักษา การประสานความร่วมมือ ตามแนวคิดสตรีนิยม แม้ว่ากระบวนการแสวงหาความรู้ของฟรีดริช ชอปป์ คาปรัว ส่วน

ใหญ่มาจากระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความเชื่อหลักว่าอนุภาคทางเคมีและฟิสิกส์เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของทุกสรรพสิ่งตามแนวคิดสารนิยม แต่แนวคิดส่วนใหญ่มักเชื่อมโยงอยู่กับความเชื่อทางจิตวิญญาณ และแนวคิดรหัสลับอย่างกลมกลืน (ศศิกร ลิขิตวงศ์ตรีศรี, 2551, หน้า 76) และวิสิฐ คิคคำส่วน ก็กล่าวถึงแนวคิดเรื่องมนุษย์ในคัมภีร์ปฐมมูลุมูลีว่า มนุษย์มีปฐมกำเนิดมาจาก ปู่สังไคยะสังคะลี และย่าอิตตังไคยะสังคะลี ผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมาจากเหงื่อไหลผสมกับธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ จากนั้นจิตวิญญาณก็ได้เข้ามาปฏิสนธิอยู่ในตัวมนุษย์แล้วเกิดเป็นมนุษย์ 3 เพศ คือ อิตถิลิงค์ (มนุษย์ผู้หญิง) ปุงลิ่งค์ (มนุษย์ผู้ชาย) และนบุงสกลิ่งค์ (มนุษย์ไม่มีเพศ) แต่อย่างไรก็ตาม ปู่สังไคยะสังคะลี และย่าอิตตังไคยะสังคะลี ได้สร้างมนุษย์แต่เพียงร่างกายเท่านั้น ส่วนจิตวิญญาณนั้นเป็นสิ่งที่มิได้อยู่แล้วโดยธรรมชาติ ดังนั้นวิญญาณจึงเป็นธาตุแท้และเป็นสารัตถะของมนุษย์

ธรรมชาติของมนุษย์จึงประกอบไปด้วยส่วนประกอบที่สำคัญสองส่วนคือ กายกับจิต ชีวิตมนุษย์เป็นการทำงานร่วมกันกับจิตอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ นอกจากนี้มนุษย์ยังต้องประกอบด้วย มโนธาตุ หรือความสำนึกในบุญและบาป อันเป็นสิ่งที่เติมเต็มความสมบูรณ์ให้แก่มนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

จากโครงสร้างนี้ทำให้มนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาตัวเองไปสู่ความสุขทั้งโลกียสุขและโลกุตตรสุข ซึ่งโลกุตตรสุขนี้ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ทุกชีวิต การที่มนุษย์จะไปถึงเป้าหมายนี้ได้ มนุษย์จะต้องสั่งสมบุญบารมีด้วยการดำเนินชีวิตตามกิริยาวัตถุ 3 คือการให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา ด้วยความดีเหล่านี้จะติดตัวมนุษย์ และสั่งสมไปเรื่อยๆจนเมื่อถึงพร้อมแล้วเมื่อใดมนุษย์ก็จะรู้เหตุรู้ผลและบรรลุนิพพานหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ในที่สุด (วิสิฐ คิคคำส่วน, 2551, หน้า 88)

3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการดำรงอยู่ของมนุษย์

อินทวรรณ เชนชื่นสกุล กล่าวถึง เป้าหมายของชีวิต ไว้ในท่านพุทธทาสกับอำนาจจิตคุณนิม ว่า เป้าหมายของคนทุกคนแบ่งได้เป็น 3 ระดับ เป้าหมายแรก คือ เป้าหมายบนดิน ได้แก่การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์ในชาตินี้ เป็นการตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะต้องตั้งตัวตั้งฐานะให้ได้ ด้วยการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม จะเป็นอาชีพอะไรก็ตามแต่ความถนัดของแต่ละบุคคล จะเป็นนักธุรกิจ แพทย์ วิศวกร ช่างนา ช่างไร่ หรืออื่นๆ ได้ทั้งนั้น ขอแต่เพียงให้เป็นอาชีพสุจริตก็แล้วกัน เป้าหมายขั้นที่สอง คือ เป้าหมายบนฟ้า ได้แก่การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์ในชาติหน้า เป็นการตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ว่า นอกจากจะพยายามตั้งฐานะของคนให้ได้แล้วก็จะตั้งใจสร้างบุญกุศลอย่างเต็มที่ในทุกๆ โอกาสที่อำนวยให้เพื่อสะสมเป็นทุนเป็นเสบียงในภพ

ชาติต่อไป เพราะว่าสัตว์ทั้งหลายตายแล้วไม่สูญ ตราบใดที่ยังไม่หมดกิเลส ก็ยังต้องเกิดใหม่อีกอยู่
 รำไป เป้าหมายขั้นที่สาม คือเป้าหมายเหนือฟ้า เพื่อเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ การปราบกิเลสให้
 หมดสิ้นแล้วเข้านิพพานตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเหล่าพระอรหันต์ทั้งหลาย จะได้มีแต่
 ความสุขอันเป็นอมตะตลอดไป ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

เป้าหมายทั้ง 3 ระดับมีความสำคัญต่อชีวิต บุคคลที่ได้อ่านและเข้าใจเป้าหมายทั้ง 2 ประการ
 จะหาแนวทางที่จะเดินไปให้ถึงเป้าหมายนั้นได้ แต่ปกติของคนในโลกนี้มักจะรู้แต่เพียงการ
 ตั้งเป้าหมายในขั้นต้น คือเป้าหมายบนดินว่าตัวเองจะต้องเป็นอะไร จะต้องทำอะไร แต่ลืมที่จะรู้ว่า
 จริงๆ แล้ว ทุกๆ ชีวิตยังมีเป้าหมายอีก 2 ขั้นที่ต้องรู้ และจะต้องไปให้ถึง เพราะชีวิตทุกๆ ชีวิตไม่ได้
 เกิดเพียงชาตินี้ชาติเดียว แต่จะต้องเวียนตายเวียนเกิดนับภพนับชาติไม่ถ้วน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึง
 ได้เรียกเส้นทางของชีวิตนี้ว่า วัฏสงสาร ซึ่งเป็นหนทางที่ยาวไกล หาเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด
 ไม่ได้ ถ้าทุกคนเห็นได้ดังนี้เราก็จะเห็นว่าแนวทางที่เราจะต้องเดินแล้วคือ ในชาตินี้นอกจากเรา
 จะต้องตั้งฐานะให้ได้ ทำชีวิตในชาตินี้ให้ประสบความสำเร็จในชาตินี้แล้ว เราทุกคน
 จะต้องรู้จักสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิต ด้วยการตั้งใจทำความดี ประกอบการบุญการกุศลอย่างเต็มที่ เพื่อ
 สั่งสมบุญกุศลคิดตัวไปข้ามภพข้ามชาติ และเป็นการป้องกันเราให้พ้นจากเส้นทางของอบายภูมิ อัน
 เป็นเส้นทางหนึ่งในวัฏสงสารที่ทุกคนอาจพลาดพลั้งตกไปอยู่ได้ และจะต้องได้รับความทุกข์
 ทรมานอย่างแสนสาหัส (อินทวรรณา เศษชิ้นสกุล, 2552, หน้า 89) และ พระอมรเมธี สุวรรณ วรภู
 ฐายี ก็กล่าวถึงเป้าหมายของมนุษย์ ในปรัชญาจิตนิยมและสสารนิยมว่า เป้าหมายของการดำรงอยู่
 ของมนุษย์ในแนวคิดจิตนิยมนั่นคือ การมีชีวิตที่มีความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า หรือ การไปอยู่กับ
 พระเจ้าในดินแดนของพระองค์เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม ดังนั้น การทำความดีก็ทำเพื่อความสุขใน
 โลกนี้และความสุขในโลกหน้าด้วย เพราะ มนุษย์ในแนวคิดจิตนิยมไม่ได้ถือว่า การตายเป็นการ
 สิ้นสุดของมนุษย์ แต่ยังมีชีวิตหลังความตายอีก ดังนั้นการดำเนินชีวิตของ มนุษย์นั้นก็ดำเนินชีวิต
 อยู่ด้วยความหวัง ความเชื่อ ความศรัทธา การทำดีและการไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นต้น ส่วนเป้าหมาย
 ของกลุ่มสสารนิยม ก็คือ การที่มนุษย์ได้ใช้ชีวิตให้มีความสุขและคุ้มค่าที่สุดในโลกนี้ เพราะ
 สสารนิยมเชื่อว่า ถ้าเราตายไปแล้วเราก็ไม่สามารถมีชีวิตได้แล้ว ดังนั้นมีชีวิตเดียวก็มีความสุขให้
 เต็มที่นั่นเอง (พระอมรเมธี สุวรรณ วรภูฐายี, 2515, หน้า 81)

นอกจากนี้พินิจ รัตนกุล ยังกล่าวถึงเป้าหมายคุณค่าของมนุษย์ในแนวคิดอัตถิภาวนิยมว่า
 เมื่อธรรมชาติของมนุษย์ คือความว่างเปล่าแล้ว เป้าหมายของมนุษย์ในความคิดแบบอัตถิภาวนิยมจึง
 ได้แก่ การพยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อหนีจากความว่างเปล่าอันทำให้เกิดทุกข์

ชาร์ตริกกล่าวว่า ความทุกข์ของมนุษย์นั้นเกิดจากการมองเห็นความว่างเปล่าของชีวิต ทำให้
 มนุษย์เหนื่อยหน่ายท้อแท้ต่อความไร้สาระของชีวิต มนุษย์จึงพยายามหนีจากความเหนื่อยหน่ายไร้

ค่าด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะยาเสพติด สุรา การพนัน เซ็กซ์ การหมกมุ่นการทำงาน หรือการพัฒนาตัวเอง เข้าไปในกลุ่มคนเพื่อไม่ต้องอยู่คนเดียวตามลำพัง แต่ไม่ว่ามนุษย์จะพยายามแสวงหาสิ่งใหม่ๆ มาเติมลงในความว่างเปล่าของชีวิตเท่าไร มนุษย์ก็สามารถหลีกเลี่ยงความรู้สึกว่างเปล่าได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น สุดท้าย มนุษย์เราก็ต้องเผชิญหน้ากับความทุกข์ดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะสภาวะดังกล่าว คือความเป็นจริงของโลกและชีวิต สาเหตุหนึ่งที่ทำให้มนุษย์รู้สึกเช่นนั้น เพราะมนุษย์ตระหนักดีว่าแต่ละคนต้องตาย ทำให้มนุษย์รู้สึกว่าทุกสิ่งที่ทำไปช่างไร้ความหมาย ไม่มีแก่นสารนั่นเอง ชาร์ตซ์เชื่อว่าเสรีภาพเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ถ้ามนุษย์ขาดเสรีภาพแล้ว มนุษย์ก็ไม่ต่างอะไรจากก้อนหิน ดังนั้นแล้ว เป้าหมายและคุณค่าของมนุษย์ในความคิดของชาร์ตซ์ ก็คือการที่มนุษย์มีเสรีภาพในการสร้างความหมายของตัวเองขึ้นมา และต้องรับผิดชอบต่อเสรีภาพนั้น (พินิจ รัตนกุล, 2537, หน้า 51)

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า มีการพูดถึงแนวคิดเรื่องมนุษย์ในประเด็นต่างๆ ทำให้เรารู้ว่ามีคนที่มีความสนใจในประเด็นนี้จำนวนไม่น้อย และมีการพูดถึงแนวคิดเรื่องมนุษย์ มาตั้งแต่ สมัยกรีก จนถึงปัจจุบัน มีการมองมนุษย์ตามหลักศาสนา ซึ่งแต่ละแห่งก็จะมีแนวคิดเรื่องมนุษย์ที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นบริบททางสังคม หรืออิทธิพลทางความคิดของสำนักต่างๆ แต่แทบจะไม่มีใครที่จะวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์จากงานวรรณกรรม โดยเฉพาะงานวรรณกรรมของอัลแบร์ กามูส์ เนื่องจากว่า กามูส์ มีแนวความคิดที่เป็นปรัชญาที่จริง แต่เขาไม่ได้เขียนแนวคิดนั้นออกมาเป็นข้อๆ หรือ ยอมรับว่าตนเป็นนักปรัชญาเลย ดังนั้นถ้าหากว่าเราต้องการจะรู้แนวคิดของกามูส์เราก็จะต้องอ่านงานวรรณกรรมของเขา เราถึงจะเข้าใจแนวคิดของเขาได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความต้องการที่จะวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์ของ อัลแบร์ กามูส์ และเรียบเรียงแนวคิดของเขาให้เป็นระบบ และเป็นที่น่าสนใจ

1.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัลแบร์ กามูส์

ศิริจิตต์ ปันเงิน กล่าวถึง สภาวะของมนุษย์ในทัศนะของกามูส์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจลักษณะของความมีอยู่หรือ ดำรงอยู่ของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้จากการศึกษาผลงานสำคัญของกามูส์ เช่น นวนิยายเรื่อง “คนนอก” และ “กาพโรค” ความเรียงเรื่อง “ตำนานธรรมชาติ” และบทละครเรื่อง “ความเข้าใจผิด” เพื่อนำไปสู่บทสรุปสภาวะของมนุษย์ตามแนวคิดของกามูส์

กามูส์อาศัยตัวละครแสดงให้เห็นภาพการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่ตื่นนอนแต่เช้า ขึ้นรถเมล์ประจำทาง ไปทำงานในโรงงานหรือห้องปฏิบัติการ 4 ชั่วโมง รับประทานอาหารเที่ยง กลับเข้าทำงาน ขึ้นรถเมล์กลับบ้าน รับประทานอาหารแล้วเข้านอน วนเวียนอย่างนี้

ตั้งแต่วันจันทร์ ถึง วันเสาร์ เรื่อยไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด กามูส์ต้องการชี้ให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนในสังคม แต่ละวันที่ผ่านไปมีแต่ความจำเจซ้ำซากไร้จุดหมาย ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วไร้แก่นสาร มีแต่ความตายรออยู่เป็นจุดหมายที่แน่นอน ภาวะของซีเซฟที่สก็คือ สภาพการณ์ของมนุษย์ที่สิ้นสุดลงด้วยความตาย ดังนั้นชีวิตมนุษย์แต่ละคนยังมีสาระพอที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปหรือไม่ ทั้งที่เราต่างตระหนักดีว่าการใช้ชีวิตของเรานั้น คือการเผชิญหน้ากับความทุกข์เพื่อเดินทางไปพบกับความตาย ที่สำคัญก็คือ จะไม่มีใครตั้งคำถามเอากับความหมายของชีวิต กามูส์ต้องการให้ตัวละครของเขาเป็นสื่อให้เห็นภาพของมนุษย์ที่อยู่กับความไม่มีแก่นสารจากความจำเจซ้ำซากเพื่อแสดงให้เห็นว่าโลกและชีวิตไม่มีความหมายที่แท้จริงและสัญลักษณ์ของความอยุติธรรมที่มนุษย์ได้รับคือความตาย เป็นความอยุติธรรมของโลกที่มีต่อมนุษย์ให้ต้องเพียรกระทำในสิ่งที่ขัดแย้งตลอดเวลา

ลักษณะของความอยุติธรรมอีกลักษณะหนึ่งคือ สังคมที่ต้องการให้คนทำตามระเบียบกฎเกณฑ์แบบเดียวกัน ดังเช่นคณะลูกขุน เป็นตัวแทนสังคมพิพากษา เมอโซให้ต้องโทษประหารชีวิตด้วยเหตุผลว่า “ฝังศพแม่ด้วยหัวใจฆาตกร” กล่าวคือ ไม่อยากดูศพแม่ ไม่ได้ร้องไห้แม่แต่ครั้งเดียว ได้สูบบุหรี่หรือจากไปทันทีที่ฝังศพแม่เสร็จ ไม่รู้อายุของแม่ นอนหลับและดื่มกาแฟใส่นมประการสำคัญคือ เมอโซ แก่ข้อมกล่าวหาว่าฆ่าคนตายเพราะความร้อนของแสงอาทิตย์ ทำให้ศาลและลูกขุนวินิจฉัยนว่าเป็นสิ่งไร้สาระซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมอโซไม่มีวิญญาณ ไม่มีสิ่งที่เป็นตัวมนุษย์

อีกสภาวะหนึ่งของมนุษย์ คือสภาวะสังคมซึ่งกามูส์รับรู้ถึงแรงบัลดาลใจที่ยิ่งใหญ่จากความจนในวัยเยาว์และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ตัวละครของเขาแสดงออกในเรื่องสั้น “ความเข้าใจผิด” (La Malentendu) ไม่ว่าจะ เป็น แม่ มาร์ธา ซอง มาเรีย หรือแม่แต่คนใช้ที่กามูส์มองเห็นความสัมพันธ์อันลึ้มเหลวระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน เรื่องนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชายคนหนึ่งซึ่งกลับไปบ้านเกิดหลังจากหนีความจนทิ้งแม่และน้องสาวไปเผชิญชีวิตอยู่ตามลำพังอยู่หลายปี เขาจึงกลับมาพร้อมกับความร่ำรวยโดยหวังจะช่วยไถ่ถอนความจนที่แม่และน้องสาวได้เผชิญมาตลอดเวลาที่เขาจากไป แต่เพื่อให้แปลกใจ เขาได้ไปพักที่โรงแรม ซึ่งแม่และน้องสาวของเขาดำเนินกิจการอยู่โดยไม่เปิดเผยตัวเองว่าเป็นใคร จนเป็นต้นเหตุให้แม่และน้องสาวฆ่าเขาตายเพื่อหวังแย่งชิงเงิน เพราะความเข้าใจผิดนั่นเอง เรื่องราวทั้งหมดเกิดขึ้นเพราะความจน ความอยุติธรรมตลอดจนความรู้สึกลูกทอดทิ้ง คือสิ่งที่ทำลายสัมพันธ์ภาพของตัวละครทุกตัว

กามูส์ต้องการให้เห็นว่า สภาพของมนุษย์มีชีวิตเช่นเดียวกับการลงโทษให้ต้องรับความอยุติธรรมจากโลกและจักรวาลตลอดถึงธรรมชาติ มนุษย์ตระหนักว่าสังคมเลียนแบบการลงโทษที่ไม่เป็นธรรมจากธรรมชาติ เช่นกัน ให้มนุษย์ทุกคนต้องดำเนินชีวิตไปตามกฎระเบียบ แบบแผนที่สังคมกำหนดไว้ ความอยุติธรรมอีกประการหนึ่งคือ ความโหดร้ายอันเกิดจากสัมพันธ์ของมนุษย์ที่ไม่เข้าใจสภาพที่แท้จริงของตนเอง อันก่อให้เกิดความเข้าใจผิด คิดประหัตประหารกันเอง สภาพที่

มนุษย์ต้องเผชิญในรูปลักษณะของความตายคือสงครามและโรคร้าย ความจนและความทุกข์ยากของมนุษย์ที่สำคัญที่สุดคือ มนุษย์มีชีวิตราวกับว่าตัวเองจะไม่ตาย เราอาจได้ข้อสรุปจากกามูส์ว่าสถานะของมนุษย์นั้น ไร้สาระดีดะ หรือ ไม่มีสาระดีดะที่แน่นอนตายตัว เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและไม่มีรูปแบบที่ตายตัว (สิริจิตต์ ปันเงิน, 2542, หน้า 64-67)

กิริติ บุญเจือ กล่าวถึง กามูส์ในปรัชญาอัตถิภาวนิยมว่า อัลแบร์ กามูส์ นั้นเป็นนักปรัชญาและนักประพันธ์รางวัลโนเบลชาวฝรั่งเศส เชื้อสายอัลจีเรีย เป็นที่รู้จักและมีอิทธิพลต่อคนรุ่นใหม่อย่างกว้างขวาง และนับเป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ที่สำคัญคนหนึ่งของฝรั่งเศส แม้กามูส์จะไม่ยอมรับว่าตนเป็นนักอัตถิภาวนิยม เพราะถือว่าตนเองที่ไม่มีความคิดที่เป็นระบบ มีเพียงท่าทีของความคิดที่ไม่พอใจกับความคิดที่เป็นปรัชญาที่เป็นระบบตายตัว แต่กามูส์ก็ยังคงได้รับสมญานามจากวงการปัญญาชนว่า เป็นบิดาที่ว่าด้วยความรู้สึกระ กล่าวคือ ภาวะในสังคมตะวันตกสมัยนั้นคนต้องทำงานราวกับเครื่องจักร ประกอบกับเป็นภาวะสงคราม ดังนั้นคนจึงต้องเผชิญกับความตายอยู่ทุกวัน นับว่าสงครามเป็นตัวบังคับให้เห็นความรู้สึกระของชีวิตได้ดีทีเดียว

กามูส์มองสภาพของมนุษย์ปัจจุบันว่า มนุษย์ปัจจุบันกำลังเห็นว่าตัวเองเกิดมามีทุกข์และตายในที่สุด บางคนจึงยึดเอาการฆ่าตัวตายเป็นทางออก กามูส์ไม่เห็นด้วยกับทางออกแบบนี้ กามูส์คิดว่าในชั่วชีวิตคนเรามีความหมายได้และมีความสุขได้ กามูส์อยากจะทำให้ชีวิตของมนุษย์กลับมีความหมายเสียใหม่ จากการวิเคราะห์สภาพของมนุษย์ กามูส์พบว่าจิตใจของคนในปัจจุบันกำลังป่วยโดยไม่รู้ตัวตนป่วย จึงไม่คิดหาสาเหตุและทางแก้ ชีวิตซับซ้อนจนไม่อาจเข้าใจได้ง่ายๆ ปรัชญาแบบเก่า (ลัทธิสาระดีดะนิยม) ครอบจักรวาลเกินไป จึงไม่สามารถกำหนดคุณค่าของอัตถิภาวนิยมได้ ชีวิตมีคุณค่าและความหมายตามที่แต่ละบุคคลให้แก่ตัวเอง มิใช่ตามที่ระบบปรัชญากำหนดให้ตายตัวล่วงหน้า คุณค่าของชีวิตมนุษย์มีได้อยู่ในโลกหน้า แต่อยู่ในโลกขณะนี้ ทางที่ถูกแต่ละคนคงจะต้องรับสภาพของตนและสร้างคุณค่าให้แก่ตัวเองตามสภาพของตน

คนในโลกปัจจุบันมีชีวิตอยู่อย่างคนสิ้นหวัง มีสภาพเป็นคนนอก (Stranger) ของสังคม เขามีชีวิตไปวันๆตามความเคยชินโดยไม่ไตร่ตรอง ครั้นประสบเหตุการณ์พิเศษทำให้เขาคิดและหาคำตอบไม่ได้ เขาก็จะสิ้นหวัง มองไปทางไหนเห็นแต่เงาร้าย เห็นว่าคนรอบข้างไม่ดีพอและไม่มีใครเข้าใจเขา อุดมการณ์ไม่อาจเป็นจริง เขา รู้สึกว่าคนอื่นๆทุกคนเห็นแก่ตัว ไร้มนุษยธรรม เขามีอุดมการณ์แต่ไม่อาจทำให้มันเป็นจริงได้เพราะไม่มีใครเข้าใจเขา เขาเป็นคนนอกสำหรับทุกคน ดังนั้นกามูส์จึงเสนอวิธีแก้ไขว่า ผู้ที่ปลงตกให้ยอมรับสภาพชีวิต ยอมรับความรู้สึกระของตน ยอมรับว่าตนเป็นคนไร้สาระ (l'homme absurde) ยอมรับความตายเมื่อจะต้องตาย แต่ทว่าทราบได้ที่ยังมีลมหายใจ เขาจะทุ่มเททุกอย่างให้แก่ชีวิต ทำให้ชีวิตเต็มเปี่ยมด้วยการทำงานจำเจอย่างสร้าง

ความหมายให้แก่สิ่งไร้สาระในชีวิต และหาความสุขในความหมายที่ให้เฉพาะหน้า (กิริติ บุญเจือ, 2522, หน้า 165)

อำพรธน์ โอตระกูล ผู้แปล นวนิยายเรื่องคนนอก และความตายอันแสนสุขได้วิเคราะห์งานเขียนเรื่อง ความตายอันแสนสุขไว้ว่า แก่นสำคัญของ “ความตายอันแสนสุข” ก็คือทำเช่นไร คนเราจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข และตายไปอย่างมีความสุข ในภาคแรกของเรื่องนี้เป็นการบรรยายถึงชีวิตอันยากจน ไม่มีเวลาเป็นของตัวเอง และไม่มี ความมั่นใจในความรัก ซึ่งนับเป็นชีวิตด้านลบ การฆ่าชากรอสส์ตาย (ตัวละครในเรื่อง) เป็นการปิดฉากในภาคแรกลง โดยภาคสอง เปิดฉากด้วยการ ได้มาซึ่งเวลา และปัจจัยในการดำรงชีวิต นั่นก็คือเงิน แมร์โซ (ตัวละครเอก) สามารถเดินทางท่องเที่ยวไปตามใจปรารถนา มีอิสระภาพจากพันธะต่างๆ ได้ลองใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนสาว และในที่สุดก็ปลีกตัวไปอยู่ตามลำพังกับธรรมชาติ มีความสงบสุขในใจ ซึ่งถือเป็นชีวิตด้านบวก

การที่กามูส เน้นความสำคัญของเวลา ไม่ว่าจะจะเป็นเวลาที่สูญเสียหรือเวลาที่ได้คืนมา ทำให้เชื่อว่า เขาได้รับอิทธิพลมาจากงานเขียนของนักประพันธ์ชาวฝรั่งเศสผู้หนึ่ง นั่นคือ Marcel Proust (มาร์แชล พรูสต์) ผู้เขียน A la Recherche du temps perdu (แต่การค้นหาเวลาที่ผ่านเลย) กามูสได้สรุปไว้ตอนท้ายว่า ความสุขนั้นนับเป็นสิ่งที่มนุษย์พากเพียรไขว่คว้า ในเรื่อง “ความตายอันแสนสุข” ความสุขหามาได้จากร่ำรวยจากการมีเงินทองเพื่อซื้อเวลาเป็นของตนเอง และใช้เวลานั้นจัดสรรหาความสุขให้แก่ตนเอง โดยที่แมร์โซนั้นได้ลงมือมาตรการเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยในการหาซื้อความสุข นั่นก็คือ เงิน แต่แม้ว่าจะได้มาซึ่งความสุขเขาก็มีชีวิตอยู่ได้ไม่นานเนื่องจากสุขภาพย่ำแย่ ตรงนี้คือการสะท้อนความคิดของกามูสที่ว่า การมีความสุขอยู่บนความทุกข์ของคนอื่นเป็นสิ่งที่ไม่คิดนั่นเอง (อำพรธน์ โอตระกูล, 2538, หน้า 14)

วชิระ บัวสนธิ์ บรรณาธิการของสำนักพิมพ์สามัญชนได้กล่าวถึง วรรณกรรมของกามูสไว้ว่า กามูสได้ฝึกความคิดเกี่ยวกับความหมายของชีวิตก่อนแรกๆของเขาในท่วงทำนองแกมวิจารณ์ว่า ฆาตกรรมมนุษย์นั้นเป็นเรื่องไร้สาระ การที่ศาล (สัญลักษณ์ความยุติธรรมของสังคม) พิพากษาประหารชีวิต เมอโซโดยแทบมิได้พิจารณาถึงความผิดทางกฎหมายของเมอโซเลยหรือการที่ ฌองต้องถูกฆ่ากรรมด้วยน้ำมือของแม่และน้องสาวของเขาใน “ความเข้าใจผิด” นั้นเผยให้เห็นทัศนะที่กามูสมีต่อ ฆาตกรรมมนุษย์ยุคสมัยเดียวกับเขาได้อย่างแจ่มชัด อย่างไรก็ตามเราต้องไม่ลืมว่า พ่อของกามูสตายในสงครามโลกครั้งแรกเพราะถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารร่วมรบเพื่อปกป้องรักษามาตุภูมิแน่นอนว่ากามูสย่อมมีสิทธิ์จะถามไถ่เอาคำตอบจากโลก ว่าที่แท้แล้วใครกันแน่ที่เด็ดชีวิตพ่อของ

เขา มือของใครกันแน่ที่ประหาร เมอโซ และมือใครของใครที่ปลิดชีวิต ฉอน มือที่มองไม่เห็นนั้นคือใคร...

กามุสึถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักหน่วงว่าเป็นนักปรัชญาที่สิ้นหวัง ภายหลังจากที่เขาเสนอผลงานในช่วงแรกของชีวิตทางวรรณกรรมออกไปในลักษณะดังกล่าว แต่เขาก็หาได้จำกัดความคิดเกี่ยวกับความหมายชีวิตเอาไว้เพียงเท่านั้นไม่ การ “มีอยู่” อย่างมีคุณค่าของมนุษย์ เป็นอีกประเด็นที่สำคัญที่กามุสึได้แจกแจงเอาไว้ในวรรณกรรมช่วงหลังของเขา การที่มอง-บัปติสต์กลามองซ์ ออกมาสารภาพเปิดเปลือยตัวตนของเขาต่อหน้าผู้อ่าน “มนุษย์สองหน้า” อันเป็นนวนิยายเรื่องสุดท้ายในชีวิตของกามุสึนั้น เป็นทั้งวิธีการให้ย้อนกลับไปอ่านตัวเองที่กามุสึได้เสนอเอาไว้เป็นการบ้านต่อผู้อ่านของเขา ขณะเดียวกันก็ได้วิพากษ์ประเด็นแห่งการ “ฉ้อฉลทางอารมณ์” ของมนุษย์เอาไว้อีกโศดหนึ่งอย่างคมคาย (วชิระ บัวสนธิ์, 2536, หน้า 11)

พระมหากษัตริย์ไทย ปญฺญมโน เขียนถึง ความสุขความสุขที่แท้จริง 4 อย่างตามที่เสนอของกามุสึ ว่า ความสุขที่แท้จริงของมนุษย์นั้นมีอยู่ 4 ข้อ นั่นคือ “อยู่ในที่ที่มีอากาศปลอดโปร่ง พ้นจากความทะเลาะชานมีความคิดสร้างสรรค์และรักใคร่รักคน”

1. อยู่ในที่อากาศปลอดโปร่ง อากาศดีมีส่วนทำให้สุขภาพดีไปด้วย คนที่มีสุขภาพดีแข็งแรงย่อมไม่ค่อยเจ็บป่วย ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง แต่คนในปัจจุบันกลับไม่ค่อยให้ความสำคัญกับข้อนี้เห็นได้จากในที่ทำงานจะต้องเป็นห้องแอร์ถึงจะน่าอยู่ ห้องแอร์ที่ว่าคือแหล่งรวมเชื้อโรคต้องดูแลรักษาใจจากลมหายใจของใครอีกหลายคน บางคนอาจกำลังป่วย แต่เมื่อเลือกทำงานอย่างนี้แล้วก็ต้องยอมเสียด้านที่อากาศปลอดโปร่งไป แม้มนุษย์จะมีทางเลือกแต่บางครั้งทางเลือกก็มีให้เลือกไม่มากนัก

2. พ้นจากความทะเลาะชาน เรื่องนี้ทำยาก เพราะมนุษย์เกิดมาพร้อมกับค้นหาที่แปลว่าความทะเลาะชาน จะทำได้ต้องพอมิพอกินถึงจะหมดความอยาก ภาษิตไทยบอกไว้ว่า “ไม่ออด ไม่อยาก” แสดงว่ามีมากพองจนไม่ออด พระพุทธศาสนาก็สอนให้ละความอยากได้แก่ “กามตัณหา ภาวตัณหา วิภวตัณหา” หากจะแปลตามสำนวนที่เข้าใจง่ายก็ต้องแปลว่า “อยากให้มา อยากให้อยู่ อยากให้ไป” ทั้งสามอย่างเรียกว่าความทะเลาะชาน ใครที่สามารถตัดความทะเลาะชานออกไปจากจิตได้ ต้องยอมรับว่าเป็นคนที่มีความสุข

3. มีความคิดสร้างสรรค์ เรื่องนี้คล้ายกับไอศไต้น์ที่บอกว่าจินตนาการสำคัญกว่าความรู้ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่เหงา เพราะมีเวลาคิดค้นคว้า ที่สำคัญไม่เป็นโรคสมองฝ่อ เพราะสิ่งใดที่ใช้งานอยู่เสมอสิ่งนั้นย่อมจะมีพลังความคิดของมนุษย์ก็เฉกเช่นเดียวกันต้องฝึกคิดฝึกใช้บ่อยๆอย่าปล่อยให้ฝ่อ

4. รักใคร่สักคน กามูสส์ไม่ได้บอกไว้ว่าใครสักคนนั้นคือคนจริงๆหรือสิ่งของหรืองานที่ทำให้สมมุติให้คำนิยามตามตัวอักษร คนๆหนึ่งก็ต้องมีความรักใคร่สักคนหรือหลายคนเช่นพ่อ แม่ พี่ น้อง ญาติ เพื่อน สหาย ฯลฯ ความรักที่เกิดขึ้นด้วยความบริสุทธิ์จะทำให้คนมีความสุขด้วย แต่คำนิยามของ “ความรัก” นั้นนักปราชญ์ทั้งโลกยังหาคำนิยามที่เป็นที่ยอมรับอย่างแท้จริงไม่ได้ ดังนั้นความรักจึงเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก แต่ ธรรมชาติมาได้จากทุกที่ บางทีอาจจะมาจากคนที่ไม่เคยศึกษาธรรมชาติมาก่อนเลยก็ได้ อย่างอัลแบร์ กามูสส์ เป็นนักเขียนและนักปรัชญาชาวแอลจีเรีย แต่ได้นำเสนอปรัชญาชีวิตที่น่าสนใจ (พระมหากษัตริย์ไทย ปุณฺณมโน, 2553)

ผู้เขียน บล็อก “ความรัก” ของเว็บไซต์ <http://laughable-loves.blogspot.com> ได้กล่าวถึงวรรณกรรมของกามูสส์ เรื่อง ชะตากรรมของซีเซฟัสว่า เป็นเรื่องราวของวีรบุรุษกรีกที่กลิ้งหินลงเขาด้วยความพยายาม ยากลำบาก เวลานั้นซีเซฟัสจะ มองเห็นความไร้สาระของชีวิต กามูสส์กล่าวว่าสาเหตุที่คนเราฆ่าตัวตายไม่ใช่เพราะความยากลำบากของชีวิต แต่เกิดจากมนุษย์ตระหนักได้ในความเหลวไหล ไร้แก่นสารต่างหาก อะไรคือความไร้สาระที่ว่า นั่นคือ ช่องว่างระหว่างโลกภายนอก และความคาดหวังภายในถึงสิ่งที่เราคิดว่าโลกนี้ควรจะเป็น เพราะมนุษย์รับมือกับความเหลวไหลไม่ได้ จึงต้องจบชีวิตตัวเอง กามูสส์ไม่ได้อธิบายอย่างละเอียด ถึงสาเหตุของความเหลวไหลนี้ เขามองว่าคนฉลาดทุกคนต้องเคยรู้สึกเช่นนี้มาก่อน ซึ่งถ้าคิดว่าบทความชิ้นนี้เขียนช่วงปี 1940 สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เพิ่งเริ่มต้น ก็ไม่น่าแปลกใจที่กามูสส์จะสรุปเช่นนี้ กามูสส์อธิบายว่าศาสนาคริสต์เกิดมาจากการพยายามรับมือกับความเหลวไหลนี้ เมื่อมนุษย์ไม่อาจค้นหาความหมายแห่งชีวิตได้ ก็ไปโยนความหมายนั้นให้เป็นเรื่องของพระเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถ้ามนุษย์ทนความไร้สาระของชีวิตได้ หลังความตายจะมีสวรรค์นิรันดร์คอยอยู่ ประเด็นนี้น่าสนใจเพราะถ้าดึงไปเทียบกับศาสนาพุทธ จะได้ว่าคำสอนพุทธมีสองแนวทางคืออนัตตา และ กฎแห่งกรรม อนัตตา พูดถึงความเสื่อมสลาย ไม่จีรัง แต่กฎแห่งกรรมเหมือนๆ จะบอกว่ามีความเป็นอมตะซ่อนอยู่ตรงไหนสักแห่ง แต่ถ้าคุณคิดว่า ตำนานแห่งซีเซฟัส คือหนังสือปรัชญาที่สิ้นหวังก็คงคิดผิดเสียแล้ว กามูสส์สรุปอย่างนี้ แต่เสนอจะน่ารักว่า “ถ้าคนเราไม่อาจมีชีวิตอย่างสมบูรณ์ได้ (อย่างสมบูรณ์ ในที่นี้คืออย่างมีเหตุผล หรือมี ไร้แก่นสาร) เราก็ควรมีชีวิตให้มากที่สุด” การเอาปริมาณมาทดแทนคุณภาพ กามูสส์ชื่นชมมนุษย์ไร้สาระอย่าง ดอนฮวน ผู้ไม่เชื่อถือรักจริง เลยไขว่คว้าหญิงสาวคนแล้วคนเล่า หรือศิลปินที่หิวจับชิ้นส่วนชีวิตมาตกแต่งลงผืนผ้าใบหน้ากระดาก เพื่อแสดงให้เห็นความไร้สาระของชีวิต กามูสส์เชื่อว่าศิลปะที่ดีต้องนำไปสู่การคิด (Thought) ไม่ใช่ความคิด (Idea) และการสร้างงานศิลปะคือการไขว่คว้าไม่มีที่สิ้นสุด กามูสส์สรุปบทความด้วยภาพวีรบุรุษกรีกทวนก้อนหินขึ้น

ปา ไม่ว่าชีวิตหลังความตายจะไร้สาระเพียงใดก็ตามนักเขียนเชื่อว่าซีเซฟัสยังยิ้มออก (“กามูส กับ ฆะตกรรมของซีเซฟัส”, 2550)

ผู้เขียน บล็อก ไอเดีย.วอร์รูม ของเว็บไซต์ <http://www.a-random.net/wordpress> ใช้ชื่อ หัวข้อว่า เป็นอยู่คือ ณ โลกของกามูส ได้กล่าว ถึงงานเขียน และวิเคราะห์งานเขียนของกามูสว่า กามูส เป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม ที่ทำงานตามวิธีของนักปรัชญายุคใหม่ นั่นคือ ถ่ายทอดความคิด ของเขาผ่านวรรณกรรม วรรณกรรมที่มีชื่อเสียง ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสอ่านบ้าง คือ คนนอก (L'Étranger) และ กาฬวิบัติ (La Peste) เรื่องแรกเป็นเรื่องของหนุ่มวัยทำงานที่มาจากต่างชาติ ที่ ฆาตกรรม แล้วถูกตัดสินประหารชีวิต ด้วยเหตุผลว่า เขามีจิตใจเหี้ยมเกรียมมาก พิจารณาได้จาก การไม่ร้องไห้ในงานศพแม่ของตนเอง และไปดูหนังตลกหลังเลิกงานศพแม่ เรื่องที่สองเป็นเรื่องเมืองที่ ถูกปิด เพราะมีกาฬโรคระบาดในเมือง ผู้คนในเมืองเสียชีวิต ที่ต้องพรากจากความคุ้นเคยที่ได้ออกไป พบคนข้างนอก แพทย์พยายามทำการรักษาอย่างสิ้นหวังที่จะเยียวยาสถานการณ์

ฉากหลังของวรรณกรรมกามูส คือ โลกที่แท้จริง เป็นโลกที่ไม่มีสาเหตุ สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นโดย ไม่ต้องการเหตุผล นี่คือการปะทะจุดแรกของกามูส ต่อสังคมฝรั่งเศส ซึ่งเป็นสังคมที่ขึ้นชอบการใช้ เหตุผล แล้วพยายามหาเหตุผลให้กับทุกสิ่ง อย่างเรื่องคนนอก นั้น เมื่อคิดว่าทำไมตัวเองถึงยังคนตาย ที่ฆาตกรรม มีความแค้นใดๆ ก็ไม่ใช่ อยากให้เขาตายก็ไม่ใช่ อากาศร้อนก็ไม่ใช่ เมื่อผู้เสียหายทำท่า ขยับเข้ามาคล้ายกับจู่โจม มือของตัวเองมันก็กระตุกไปเอง หรืออย่างเรื่องกาฬวิบัติ อยู่ดีๆ หนู จากท่อน้ำทั้งเมือง เรียงแถวออกมาจากท่อระบายน้ำ ส่งเสียงร้องครวญคราง แล้วพากันตายที่ถนน ที่ ทางเดินของบ้าน ชักโครก ฯลฯ รวมแล้วเป็นพันๆ ตัว สิ่งนี้ก็หาสาเหตุไม่ได้เช่นกัน และเพื่อทำให้ สอดคล้องกับความจริงข้อนี้ จะมีตัวละครหนึ่ง(หรือสองหรือมากกว่า) ของแต่ละเรื่อง ที่จะมีจิต วิญญาณแห่งลัทธิอัตถิภาวนิยม แล้วเกลียดความมีเหตุผลเป็นที่สุด อย่างเช่น ตัวเอกของเรื่องคน นอก ที่เมื่อถูกถามว่า จะแต่งงานหรือไม่ ก็ตอบว่า แต่งก็ได้ แล้วถูกถามต่อไปว่า แล้วถ้าพบคนใหม่ ที่ดีกว่า จะหย่ากันแล้วไปแต่งกับคนใหม่หรือไม่ ก็ตอบว่า ก็เป็นไปได้ ซึ่งก็จริง

การปะทะจุดต่อมาคือ การท้าทายบรรดาสารัตถะต่างๆ ของคนฝรั่งเศส อย่างในเรื่องกาฬ วิบัตินั้น หมอริเออร์ ซึ่งพบเห็นคนเป็นโรคกาฬโรคพยายามกรี๊ดร้อง ทำตัวบิดเบี้ยว พบเห็นบรรดา ญาติๆ ที่ร้องไห้ หมอก็คิดได้ว่า พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ช่างไร้ประโยชน์ ความตายก็เกิดขึ้นอยู่ดี ต่อ ให้เสียงร้องจะดังเป็นพิเศษ หรือร้องไห้มากเป็นพิเศษแค่ไหนก็ตาม เช่นเดียวกับบรรดาที่แสดง ความอาลัยในคนรัก อาลัยครอบครัว เหล่านี้ล้วนต้องสิ้นหวังเพราะไม่มีวัน ที่จะออกไปจากเมืองนี้ ได้ ไม่ว่าจะแสดงความอาลัยให้มันดูขาดใจเพียงใดก็ตาม หรืออย่างไรในเรื่องการอาสาต่อสังคม ก็เมื่อ กาฬโรคมันก็เกิดขึ้นของมันอยู่แล้ว จะไปอาสาช่วยควบคุมโรคนี้ทำไม สถานการณ์ก็เห็นๆ อยู่ว่าไม่

มีอะไรดีขึ้น ฯลฯ แล้วถามต่อว่า เราควรจะทำอย่างไร ในเมื่อมันเป็นเช่นนั้น นักปรัชญาสายลัทธิอัตถิภาวนิยม ต่างเห็นสรุปไปในทำนองเดียวกันว่า มนุษย์ควรที่จะทำอะไรที่ไร้เหตุผลอย่างนี้ต่อไป เพราะอย่างไรๆ สิ่งนี้ก็คือความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง (“เป็นอยู่คือ ณ โลกของกามูส” , ม.ป.ป.)

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์ของอัลแบร์ กามูส

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1 ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องมนุษย์ของอัลแบร์ กามูส
- 2 ได้เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับแนวคิดเรื่องมนุษย์ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและ

ความหมาย

1.5 ขอบเขตการวิจัยและระเบียบการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตและเนื้อหาของการวิจัยอยู่ที่ ธรรมชาติของมนุษย์, การดำรงอยู่ของมนุษย์ และ เป้าหมายการดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยศึกษาจากผลงานวรรณกรรมของกามูส ที่แปลเป็นภาษาไทยแล้วจำนวนทั้งหมด 8 เล่ม ได้แก่

1. นวนิยายเรื่อง คนนอก (L'Étranger 1942)
2. นวนิยายเรื่อง ความตายอันแสนสุข (La Mort heureuse 1945)
3. นวนิยายเรื่อง กาฬวิบัติ (La Peste 1947)
4. นวนิยายเรื่อง มนุษย์สองหน้า (La Chute 1956)
5. บทละครเรื่อง ความเข้าใจผิด (Le Malentendu 1944)
6. บทละครเรื่อง ผู้บริสุทธิ์ (Les Justes 1950)
7. ความเรียงเชิงปรัชญาเรื่อง “ชะตากรรมของซิเซฟัส” (Le Mythe de Sisyphe 1942)
8. ความเรียงเชิงปรัชญาเรื่อง “มนุษย์ขบถ” (Le Homme Révolté 1951)

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผลงานทั้ง 8 เล่มนี้ เนื่องจากเป็นผลงานที่มีความโดดเด่นในตัวเนื้อหา และการแสดงแนวความคิดของกามูสที่น่าสนใจในแต่ละเรื่องที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งยังเป็นตัวแทนสะท้อนความคิดของกามูสในช่วงเริ่มต้น ช่วงกลาง และช่วงท้ายของการเขียนงานวรรณกรรมได้อย่างดียิ่ง คนนอก เป็นนวนิยายเรื่องแรกของกามูส ที่ได้มีการตีพิมพ์ และได้รับ

รางวัลโนเบล ในปี พ.ศ. 2500 จนกลายเป็นที่รู้จักและพูดถึงกันอย่างมากมาย และกลายเป็นแรงบันดาลใจให้กามูส์เขียน นวนิยาย บทละคร และ มีผลงานทางด้านวรรณกรรมเล่มอื่นๆ ออกมาสู่ผู้อ่านอย่างต่อเนื่อง ในนวนิยายเรื่องคนนอกนี้ประเด็นที่จะนำมาศึกษา จะเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์และการดำเนินชีวิตของมนุษย์เพราะ ตัวเอกในเรื่องที่ชื่อ “เมอโซ” ได้มีการมองมนุษย์ที่แตกต่างออกไปจากคนในสังคม และการปฏิบัติตัวของเขาที่แปลกไปจากคนอื่นเช่น การไม่แสดงออกถึงความเสียใจที่งานศพของแม่ ทำให้คนในสังคมมองว่าเมอโซเป็นคนไม่ดี แต่เมอโซเองก็สามารถดำเนินชีวิตที่มีความสุขกับสิ่งที่อยู่รอบๆตัวเขาได้ เป็นต้น

นวนิยายเรื่อง **ความตายอันแสนสุข** ก็เป็นตัวแทนเรื่องเป้าหมายการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะตัวเอกของเรื่องที่ชื่อว่า “แมร์โซ” นั้น พยายามจะแสวงหาความสุขในบั้นปลายชีวิต แต่ก็ต้องมาจบชีวิตหลังมีความสุขได้ไม่นาน เพราะการได้มาซึ่งความสุขของเขาก็คือการทำร้ายคนที่ไม่มีทางสู้แต่เขาก็สำนึกกับความผิดดังกล่าวและพยายามที่จะใช้ชีวิตในตอนท้ายให้มีคุณค่าอย่างมากที่สุด **มนุษย์สองหน้า** เป็นเรื่องราวของการการตอบโต้กันของบทสนทนาที่เกิดขึ้นในร้านเหล้าแห่งหนึ่ง ของชายสองคนที่พูดถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ว่าความจริงแล้วมนุษย์ทุกคนนั้นล้วนมีทั้งความดีและไม่ดีอยู่ในตนเองทั้งสิ้น แต่ทุกคนชอบแสดงแต่ด้านดีของตนให้ผู้อื่นเห็นและบางครั้งก็ทำดีเพื่อต้องการเป็นที่ยกย่อง เป็นต้น มนุษย์สองหน้าจึงมีประเด็นที่จะศึกษาโดยตรงที่ธรรมชาติของมนุษย์ ว่าแท้ที่จริงแล้วมนุษย์ก็ไม่ได้มีแต่ด้านดีด้านเดียวแต่ทุกคนย่อมมีด้านเสียด้วยเสมอ **กาพิบัติ** เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่จะมีเนื้อหาเสียดสีสังคมและการเมืองฝรั่งเศสในสมัยนั้นเล็กน้อย เพราะกาพิบัติมีเนื้อหาเกี่ยวกับเมืองทั้งเมืองมีแต่หนูที่ออกมาวิ่งเกลื่อนกลาด และผู้คนในเมืองทั้งเมืองก็เป็นกาพิโรค ผู้คนมีแต่ความหวาดกลัวเช่นเดียวกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในสมัยนั้นที่ต่างหวาดกลัวภัยสงคราม และการเมืองภายในของประเทศฝรั่งเศสที่ไม่มั่นคง เป็นต้น

ในบทละครเรื่อง **ผู้บริสุทธิ์** จะศึกษาในประเด็นธรรมชาติของมนุษย์ เพราะเนื้อหาในตอนท้ายจะเป็นการที่ตัวเอกของเรื่องโดนคุมขัง และถูกตัดสินให้ประหารชีวิต เนื่องจากการลอบวางระเบิดสังหารบุคคลสำคัญทางการเมือง เขาสามารถขอภัยโทษได้แต่เขาไม่ทำ และยังมีคามยินดีในความตายที่จะมาถึงโดยไม่คิด โกรธหรือโทษใคร เพราะเชื่อว่าจะต้องรับผิดชอบกับสิ่งที่ตัวเองได้เลือกและได้กระทำลงไป เป็นการมองความหมายของชีวิตที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง

ความเข้าใจผิด เป็นเรื่องราวของความเข้าใจผิดที่ยิ่งใหญ่ของผู้เป็นแม่ที่ฆ่าลูกตนเองเนื่องจากจำไม่ได้ เป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจมากในเรื่อง ความไร้สาระของชะตาชีวิตมนุษย์ และธรรมชาติของมนุษย์ที่ทำไมผู้เป็นแม่ถึงจำลูกของตัวเองไม่ได้ ความเรียงเชิงปรัชญาเรื่อง **ชะตากรรมของซิเซปัส** เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชายหนุ่มที่โดนเทพเจ้าลงโทษให้กลิ้งหินขึ้นภูเขาเมื่อกำลังไป

ถึงยอดเขาแล้วหินก็จะตกลงมาดังเดิมแล้วซิเซฟัสก็ต้องเข็นขึ้นไปใหม่อย่างนี้เรื่อยไป ความเรียงเรื่องนี้มีความน่าสนใจในเรื่องการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่ไม่ควรจำนนต่อโชคชะตาแต่จะต้องทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุดเช่นเดียวกับซิเซฟัสเป็นต้น และสุดท้ายความเรียงเชิงปรัชญาเรื่อง **มนุษย์ขบถ** ความเรียงเรื่องนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจในเป้าหมายของการดำเนินชีวิตที่กามูสได้กล่าวไว้อย่างน่าประทับใจว่า เราจะต้องขบถ จากการดำรงชีวิตแบบเดิมๆ ขบถจากความจำใจหรือการทำตามผู้อื่น โดยที่ไม่ได้เป็นตัวของตัวเอง แต่ต้องมั่นใจและหาความเป็นตัวเราออกมาให้เจอ จากที่กล่าวมาแล้วนั้นพบว่างานวรรณกรรมของกามูสทั้ง 8 เล่มที่เลือกมาศึกษามีประเด็น ธรรมชาติของมนุษย์, การดำรงอยู่ของมนุษย์ และเป้าหมายการดำรงอยู่ของมนุษย์ ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา

แม้ว่าผลงานทางวรรณกรรมของกามูส ในสามช่วงเวลาของการเขียนงานวรรณกรรม คือ ในช่วงเริ่มต้น ช่วงกลาง และ ช่วงหลังของการเขียนผลงาน จะมีการตีพิมพ์ผลงานออกมาที่หลังก็ตาม แต่ก็ทำให้เราสามารถวิเคราะห์ความคิดของเขาในแต่ละช่วงได้เป็นอย่างดี

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ทำให้ผลงานทางวรรณกรรมของกามูสทั้ง 8 เล่ม มีความโดดเด่นที่แตกต่างกันออกไป และมีการพูดถึงเรื่องแนวคิดเรื่องมนุษย์ ไว้หมดทุกเล่ม จึงทำให้เพียงพอในการที่จะวิเคราะห์ แนวคิดของเขาได้ โดยจะศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์ ทั้งหมด 3 ประเด็น คือ ธรรมชาติของมนุษย์, การดำรงอยู่ของมนุษย์ และ เป้าหมายการดำรงอยู่ของมนุษย์

1.5.2 วิธีกรวิจัย

เป็นการวิจัยจากเอกสาร โดยการอ่านและวิเคราะห์จากงานเขียนของอัลแบร์ กามูส เพื่อค้นหาแนวความคิดเรื่องมนุษย์ในทัศนะของกามูส ในประเด็น ธรรมชาติของมนุษย์, การดำรงอยู่ของมนุษย์ และเป้าหมายการดำรงอยู่ของมนุษย์ เมื่อได้คำตอบแล้วจะนำเสนอในเชิงพรรณนา